

Tillitsstudie för Åland 2022

Om förtroende, delaktighet och upplevelsen av att blomstra

RAPPORT 2022:6

ÅSUB rapportserie

I ÅSUBs rapportserie publiceras resultatet från ÅSUBs utredningsverksamhet och forskning. Det samhällsekonomiska området är centralt men verksamheten omfattar även många andra samhällsområden. ÅSUBs metodkompetens är särskilt inriktad mot ekonomiska lägesanalyser, prognoser, ekonomisk modellutveckling, surveyundersökningar samt utvärdering av politikinsatser. Utrednings- och forskningsverksamheten är i huvudsak uppdragsfinansierad och har kunder både inom Åland och internationellt.

De senaste rapporterna från ÅSUB

2021:1	Ålands befolkningsutveckling under EU-tiden – Flyttningsrörelser, arbetsmarknad och samhällsdeltagande – åländska erfarenheter under 25 år i EU
2021:2	Konjunkturläget våren 2021
2021:3	Utbildning och arbetsmarknad 2035 – Vägarna till välstånd efter pandemin
2021:4	Ålänningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor 2021
2021:5	Arbetsmarknadsbarometern 2021
2021:6	Ålänningarnas kultur och fritidsvanor 2020
2022:1	Ålands ekonomi under EU-medlemskapets första 25 år
2022:2	Barn, elever och studerande med neuropsykiatriska funktionsvariationer. En utvärdering för fortsatt utveckling av utbildningssystemet på Åland
2022:3	Konjunkturläget våren 2022
2022:4	Ålänningar och miljön - en enkätundersökning om miljömedvetenhet och -engagemang 2022
2022:5	Arbetsmarknadsbarometern 2022

För upplysningar:

Maria Viktorsson, +358 18 25583
maria.viktorsson@asub.ax

<https://www.facebook.com/AASUB>

<https://twitter.com/StatsAland>

ISSN 1455-1977 (print)

ISSN 2737-0798 (online)

Förord

Hög mellanmänsklig tillit beskrivs som en viktig komponent i det sociala kapitalet och som en indikator på ett socialt hållbart samhälle. Utvecklings- och hållbarhetsagendan på Åland har fastställt strategiska mål om att alla ska känna tillit och ha reella möjligheter att vara delaktiga i samhället och att de människor som bor på Åland ska vara välmående människor vars inneboende resurser växer. De här målen följs bland annat upp med indikatorer som mäter andel av befolkningen som anger hög mellanmänsklig tillit, andel av befolkningen som upplevt korruption de senaste tolv månaderna samt andel av befolkningen som upplever sig blomstra för närvarande. ÅSUB har under hösten 2022 haft i uppdrag att mäta de här indikatorerna, men även tangerande frågeställningar som mäter förtroende, trygghet och delaktighet.

I undersökningen mäts nu för första gången på Åland indikatorn upplevelsen av "att blomstra". Det här görs med hjälp av ett validerat mätinstrument framtaget av Harvarduniversitet. Metoden omfattar tolv frågor som besvaras på en skala från 0–10 och grupperas i sex frågeområden (två frågor per tema). Frägeområdena omfattar nöjdhet med livet, upplevd hälsa, meningsfullhet, sociala relationer, karaktärsdrag och ekonomisk trygghet.

Den här undersökningen är till betydande delar en uppföljning av den studie om tillit, förtroende och delaktighet som genomfördes hösten 2018. Studien omfattar såväl mellanmänsklig tillit som förtroendet för institutioner och organisationer. Syftet med studien är att ge kunskap om de aktuella frågeområdena, att belysa olika dimensioner av tillit, förtroende, delaktighet, trygghet, välmående samt korruption på Åland idag samt vilka centrala faktorer som påverkar de här områdena. Uppdraget har genomförts i formen av en enkätundersökning riktad till cirka 1 200 invånare. Avsikten är att motsvarande undersökning ska genomföras med fyra års mellanrum, en gång under varje mandatperiod.

De statistiska analyserna av undersökningens material har ÅSUBs *utredare Maria Viktorsson* stått för. Maria Viktorsson är även huvudförfattaren till föreliggande rapport. *Forskningschef Sanna Roos* har också bidragit i studiens genomförande.

ÅSUB vill passa på att rikta ett *stort tack till alla som har tagit sig tid till att besvara enkäten och till alla som på olika sätt bidragit med synpunkter på ämnet för undersökningen*. Ett särskilt tack till dem som bidragit med värdefulla synpunkter vid planeringen av undersökningen och vid diskussionen om resultaten, framför allt nyckelpersonerna inom bärkraftsnätverket och Utvecklings- och hållbarhetsagendans mål om välmående, tillit och delaktighet.

Mariehamn i december 2022

Katarina Fellman
Direktör

Innehåll

Innehåll	5
Figurförteckning	6
Tabellförteckning	7
Bilagor	7
1. Sammanfattning	9
2. Bakgrund och metod	13
2.1 Innehåll och avgränsning	13
Tillit, trygghet och förtroende	13
Politik, samhälle och demokrati	14
Upplevelsen av att blomstra	14
2.2 Metod och urval	15
3. Tillit, trygghet och förtroende på Åland	17
3.1 Generell mellanmänsklig tillit på Åland	17
Tillit på Åland 2018 och 2022	17
Tillit på Åland i jämförelse med övriga Norden och Europa	18
Andel höglitare i olika samhällsgrupper	18
Korrelation mellan mellanmänsklig tillit och övriga områden/frågor	21
3.2 Trygghet	22
Sociala nätverk	22
Trygghet i området där man bor	24
3.3 Förtroende för samhällets institutioner och grupper	26
4. Politik, samhälle och demokrati	30
4.1 Intresse för politik och delaktighet i samhället	30
Intresse för politik	30
Delaktighet i samhället	31
4.2 Nöjdhet med demokratin	33
4.3 Korruption	34
Personlig erfarenhet av korruption	35
Korruption i institutioner och organisationer på Åland	37
Praxis och företeelser inom den offentliga sektorn	38
Korruption i kommuner, myndigheter och på Åland generellt	40
4.4 Åland och demilitariseringen	43
5. Upplevelsen av att blomstra	45
6. Avslutande reflektioner	49
Referenser	51

Figurförteckning

Figur 1. Andel (%) svarande i oviktat och viktat svarsmaterial samt i rampopulationen, efter kön, åldersgrupp och hemregion.....	16
Figur 2. Andel (%) svarande enligt nivå av generell mellanmänsklig tillit på Åland 2018 och 2022.....	17
Figur 3. Andel (%) svarande som rapporterat hög mellanmänsklig tillit efter kön och åldersgrupp för år 2018 och 2022.....	19
Figur 4. Andel (%) svarande som rapporterat hög mellanmänsklig tillit efter födelseland, utbildningsnivå och eventuellt arbetslöshet för år 2018 och 2022.....	20
Figur 5. Andel (%) svarande som rapporterat hög mellanmänsklig tillit efter självskattad hälsa.....	21
Figur 6. Korrelation mellan generell mellanmänsklig tillit och övriga frågeområden som ingår i undersökningen.....	22
Figur 7. Andel (%) svarande som har någon att kontakta i angivna situationer för år 2018 och 2022.....	23
Figur 8. Andel (%) svarande som har någon att kontakta i angivna situationer efter kön ...	23
Figur 9. Andel (%) svarande efter trygghetskänslan om de går ut ensamma sent någon kväll i området där de bor, efter kön.....	24
Figur 10. Andel (%) svarande efter trygghetskänslan om de går ut ensamma sent någon kväll i området där de bor, efter region.....	25
Figur 11. Andel (%) svarande efter förtroende för det sätt på vilket vissa institutioner och grupper sköter sitt arbete.....	27
Figur 12. Andel (%) svarande mycket/ganska stort förtroende för det sätt på vilket vissa institutioner och grupper sköter sitt arbete för år 2018 och 2022.....	28
Figur 13. Andel (%) svarande efter politiskt intresse.....	30
Figur 14. Andel (%) svarande efter politiskt intresse efter ålder, utbildning och arbetslöshet.....	31
Figur 15. Andel (%) svarande som varit delaktiga i samhället under de senaste tolv månaderna efter formen av samhällelig delaktighet för år 2018 och 2022.....	32
Figur 16. Andel (%) svarande efter form av samhällelig delaktighet och utbildning.....	33
Figur 17. Andel (%) svarande efter nöjdhet med hur demokratin fungerar i bostadskommunen, på Åland, i Finland och i EU för år 2018 och 2022.....	33
Figur 18. Andel (%) som anser att problemet med korruption är utbredd i sitt land efter EU-land.....	35
Figur 19. Andel (%) svarande som har haft personlig erfarenhet av korruption på Åland ..	35
Figur 20. Andel (%) svenskspråkiga i Finland som har haft personlig erfarenhet av korruption i Finland.....	36
Figur 21. Andel (%) svarande som har haft personlig erfarenhet av korruption på Åland efter ålder.....	36
Figur 22. Andel (%) svarande som har haft personlig erfarenhet av korruption på Åland efter utbildning och ekonomisk situation.....	37
Figur 23. Andel (%) svarande efter hur vanligt det tros vara med korruption i följande institutioner och organisationer på Åland.....	38
Figur 24. Andel (%) svarande efter hur vanligt följande praxis eller företeelse uppskattas vara inom den offentliga sektorn på Åland.....	39

Figur 25. Andel (%) som anser följande praxis eller företeelse vara vanliga inom offentlig sektor på Åland i jämförelse med svenskspråkiga i Finland enligt Åbo Akademis finlandssvenska medborgarpanel.....	40
Figur 26. Andel (%) svarande enligt åsikt om korruption på Åland	41
Figur 27. Andel (%) svarande efter Ålands säkerhet i samband med en militär konflikt för år 2018 och 2022 (endast de svarande som har tagit ställning i frågan)	43
Figur 28. Andel (%) svarande efter Ålands säkerhet i samband med en militär konflikt efter ålder (endast de svarande som har tagit ställning i frågan)	44
Figur 29. Delområden och -frågor i Secure Flourish Index	45
Figur 30. Flourish Index och Secure Flourish Index för Åland.....	46
Figur 31. Secure Flourish Index för Åland efter ålder.....	46
Figur 32. Secure Flourish Index för Åland efter arbetslöshet och ekonomisk situation	47
Figur 33. Medeltal för delfrågorna som ingår i Secure Flourish Index (skala 0-10, alla svarande)	48

Tabellförteckning

Tabell 1. Brott som kommit till myndigheternas kännedom på Åland 2001–2020 efter typ av brott.....	25
Tabell 2. Antal och andel svarande (viktat och oviktat) efter bakgrundsvariabler	62

Bilagor

Bilaga 1. Enkät och följebrev	54
Bilaga 2. Teknisk bilaga	59
Bilaga 3. Landskoder till Figur 18	68

1. Sammanfattning

ÅSUB har på uppdrag av landskapsregeringen genomfört undersökningen *Tillitsstudie för Åland 2022 – Om förtroende, delaktighet och upplevelsen av att blomstra*.

Utredningen är till stora delar en uppföljning av den studie om tillit, trygghet, förtroende och delaktighet som genomfördes av ÅSUB 2018 men inkluderar även två nya dimensioner av förtroende och välmående: upplevelsen av att blomstra och korruption på Åland. Därmed bidrar undersökningen till att följa upp två av de sju mål som har fastställts av Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland, nämligen (1) att de människor som bor på Åland ska vara *välmående människor med inneboende resurser som växer* och (2) att *alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället*.

Undersökningen genomfördes som en enkätundersökning under hösten 2022 bland personer bosatta på Åland i åldern 16 år och äldre. 586 personer besvarade enkäten, vilket motsvarar 50 procent av det slutliga urvalet.

Generell mellanmänsklig tillit på Åland

Tillit betraktas ofta som ett grundläggande byggmaterial för ett välfungerande samhälle och är ett begrepp som ofta dyker upp i nordiska samhällsdiskussioner där den höga nivån av tillit även ibland benämns som "det nordiska guldets". Resultatet från ÅSUBs båda tillitsstudier (2018 och 2022) visar att även Åland kan sluta sig till den, i tillitssammanhang, så kallade nordiska exceptionismen där de flesta känner tillit och majoriteten känner *hög* tillit. Av de svarande 2022 känner 59 procent hög tillit, 31 procent känner medelhög tillit och 10 procent känner låg tillit. Det finns signifikanta skillnader i graden av tillit beroende på de svarandes ålder, utbildning och födelseland. Graden av mellanmänsklig tillit är signifikant högre bland de svarande som är 50 år eller äldre och signifikant lägre i den yngsta åldersgruppen 16–29 år. Vidare har de med högst avslutad utbildning (universitet eller högskola) signifikant högre tillit än de med gymnasial- eller grundskoleutbildning. Tillitsnivån är också högre för de som är födda i Finland (exklusive Åland) och Sverige jämfört med de som är födda utanför Norden. Den lägre tilliten i den yngsta åldersgruppen korrelerar med gruppens självskattade psykiska hälsa som enligt flera studier har försämrats under de senaste åren.

Förutom korrelation med den självskattade hälsan har generell mellanmänsklig tillit en signifikant korrelation med flera av de övriga områdena som ingår i den här undersökningen: trygghetskänsla, förtroende för institutioner och grupper, nöjdhet med demokrati på Åland och i bostadskommunen, synen på korruption på Åland samt med upplevelsen av att blomstra.

Trygghet

Trygghet kartläggs i undersökningen i form av individens sociala nätverk och känslan av trygghet i området där man bor om man går ut ensam sent en kväll. De flesta har, som i tidigare undersökning 2018, någon att kontakta i de flesta situationer. Generellt sett har kvinnorna ett tryggare socialt nätverk än männen, medan de som upplever en försämrad ekonomisk situation eller är födda utanför Åland har i lägre utsträckning än övriga svarande någon att kontakta.

Bland de som uppgett att de går ut ensam sent på kvällarna känner sig de flesta trygga (65 procent mycket trygga och 31 procent ganska trygga) medan endast tre procent upplever att de är ganska otrygga och endast en procent att de är mycket otrygga.

Trygghetskänslan är dock inte lika stark för alla utan är signifikant svagare hos kvinnor jämfört med män och för personer bosatta i Mariehamn jämfört med bosatta på övriga Åland.

Förtroende

De svarande fick uppge hur stort förtroende de har för olika institutioner eller grupper. Störst förtroende har de svarande för Försvarsmakten i Finland (80 % har *mycket eller ganska stort förtroende*), sjukvården (80%), polisen (78 %), gränsbevakningen (74 %), Finlands regering 70 %), utbildningssystemet (66 %), domstolarna, bankerna, företag verksamma på Åland (59 %) och NATO (53 %).

Jämfört med resultatet i föregående tillitsstudie för Åland från 2018 har förtroendet ökat markant för Finlands regering, försvarsmakten i Finland, NATO och EU. För dessa har andelen med mycket eller ganska stort förtroende ökat med 50 procent eller till och med fördubblats. Det kan också ses en viss ökning i andelen med mycket eller ganska stort förtroende för lagtinget och regeringen på Åland, de politiska partierna, FN, gränsbevakningen, utbildningssystemet och sjukvården. Förändringen speglar det samhälle vi lever idag där medvetenheten om bland annat försvaret, NATO och internationella organisationer har ökat hos befolkningen. Man kan också i flera studier se att förtroendet för regeringar har en tendens att öka under kriser och externa hot.

Politik, samhälle och demokrati

Intresset för politik är oförändrat sedan föregående tillitsstudie från 2018. Ungefär hälften (51 %) av de svarande är mycket eller ganska intresserade av politik, vilket är lägre jämfört med både Finland och Sverige där nivån ligger runt 63–64 procent (ESS 2020; Martinsson & Andersson, 2022).

Samhällelig delaktighet är en viktig faktor för ett demokratiskt samhälle och individens allmänna välmående. De svarande fick uppge om de under de senaste 12 månaderna gjort något av följande: Bojkottat (52 %), utfört frivilligarbete (37 %), skrivit under en namninsamling (28 %), haft förtroendeuppdrag (24 %), kontakta en politiker (16 %), använt eller synliggjort kampanjmaterial (12 %) samt deltagit i en demonstration (3 %). Det finns statistiskt signifikanta samband mellan vissa samhälleliga aktiviteter och den svarandes kön och ålder men den bakgrundsvariabel som har starkast samband med samhällelig delaktighet är utbildningsnivån.

Tillit är tätt sammankopplat med en välfungerande demokrati. Därför kartlades även i denna undersökning de svarandes nöjdhet med demokratin på fyra nivåer: i den egna bostadskommunen, på Åland generellt, i Finland och i EU. Såsom tidigare resultat från 2018 är omkring 60 procent mycket eller ganska nöjda med på vilket sätt demokratin fungerar på Åland, både i den egna kommunen och på Åland generellt. Däremot har andelen som är mycket eller ganska nöjda med demokratin i Finland och EU ökat markant, från 56 till 74 procent respektive 34 till 46 procent, vilket även reflekteras i ökat förtroende som tidigare nämnts.

Korruption

En viktig uppgift för ett demokratiskt samhälle som återspeglar hög tillit och starkt förtroende bland medborgarna är ett kontinuerligt arbete för att minska risker för politiskt missbruk som korruption. Korruption kan definieras som *missbruk av anförtrödd makt för egen vinning* (Europakommissionen, 2022).

Generellt är korruptionsnivån låg i de nordiska länderna, se till exempel jämförelse över korruptionsnivån i EU-länderna (Europakommissionen, 2022). Dock visar denna studie en bild av att korruption förekommer även på Åland. Närmare en fjärdedel, 24 procent, av de svarande uppger att de eller någon nära har personliga erfarenheter av något som kan kallas korruption på Åland. Detta gör att Åland tillsammans med Åbo är den region i Finland med högst andel finlandssvenskar som har personlig erfarenhet av korruption, enligt en undersökning i Åbo Akademi medborgarpanel Barometern (Åbo Akademi, 2021).

En av fem svarande anser att korruption är mycket eller ganska vanligt förekommande på Åland i allmänhet (5 procent mycket vanligt, 16 procent ganska vanligt). De institutioner som upplevs ha minst korruption är domstolarna/åklagarämbetet, polisen och bankerna/finansinstitutionerna.

Gynnande av släkt eller vänner och av så kallade bäste "broder/syster"-nätverk (till exempel jaktsällskap, idrottsföreningar, slutna sällskap) uppskattas vara de vanligast förekommande korruptionsformerna inom den offentliga sektorn på Åland. Över hälften, 55 respektive 52 procent, uppger att dessa företeelser är mycket eller ganska vanliga. Ett stort antal svarande, 42 procent, anser även att det är mycket eller ganska vanligt med alltför starka bindningar mellan offentliga beslutsfattare och näringslivet. Resultaten indikerar att företeelserna upplevs vara vanligare på Åland jämfört med i den svenskspråkiga delen av Finland (Åbo Akademi, 2021).

Respondenterna fick ta ställning till påståenden om korruption i sin hemkommun och på Åland generellt samt även om hur bemötandet hos myndigheter på Åland fungerar. Ungefär hälften, 51 procent, av de svarande håller helt eller delvis med om att korruption *inte* är ett problem vare sig i hemkommunen eller på Åland generellt, medan drygt 20 procent är delvis eller helt av en annan åsikt i frågan.

57 procent av de svarande håller helt eller delvis med om att bemötandet man får från myndigheter beror på vilka personer man känner och 45 procent är helt eller delvis av den åsikten att man behöver personliga kontakter för att få någonting till stånd när man har att göra med myndigheter på Åland.

Upplevelsen av att blomstra

Upplevelsen av att blomstra mättes med hjälp av ett validerat mätinstrument framtaget av Harvarduniversitetet (VanderWeele, 2017; Harvard University). Instrumentet omfattar 12 frågor som besvaras på en skala från 0–10 och frågorna grupperas in i sex frågeområden med två frågor per tema. Frågeområdena omfattar nöjdhet med livet, upplevd psykisk och fysisk hälsa, meningsfullhet, karaktärsdrag, sociala relationer och ekonomisk trygghet.

Summan av de första fem områdena skapar ett Flourish Index och ger en indikation på blomstrande vid en given tidpunkt. När man lägger till det sjätte området "ekonomisk trygghet" skapas Secure Flourish Index, vilket med den ekonomiska aspekten ger en indikation på möjligheten att fortsätta att blomstra på lång sikt. Resultatet för de svarande i den här undersökning är Flourish Index 74 (skala 0–100) och Secure Flourish Index 88 (skala 0–120). Medeltalet för Secure Flourish Index är på samma nivå som Flourish Index, vilket tyder på att det finns tillräcklig stabilitet och ekonomiska resurser bland de svarande för att blomstrandet ska kunna fortsätta långsiktigt (VanderWeele, 2017). Det finns signifikanta skillnader för Secure Flourish Index i förhållande till de svarandes ålder och ekonomiska situation. Indexvalet är signifikant högre bland de som är 60 år och äldre jämfört med åldersgruppen 16–39 år. Vad gäller de svarandes ekonomiska situation har de som varit arbetslösa under de senaste fem åren samt de som upplever att deras ekonomiska situation har försämrats

under det senaste året ett signifikant lägre Secure Flourish Index jämfört med övriga svarande.

Sammanfattningsvis är den generella mellanmännsliga tilliten stabil, förtroendet för flera institutioner och grupper har förstärkts och många har möjlighet att blomstra. Det ser dock inte lika ut för alla i samhället. Känslan av tillit, förtroende, delaktighet och att blomstra är svagare hos grupper som ofta har sämre förutsättningar, bland andra personer med sämre hälsa, ekonomiskt utsatta, arbetslösa och unga. Det är av stor vikt att följa upp tilliten i dessa grupper och kontinuerligt jobba medvetet för att upprätthålla hög tillit, förtroende, social och ekonomisk trygghet i hela samhället.

2. Bakgrund och metod

Tillit betraktas ofta som ett grundläggande byggmaterial för ett välfungerande samhälle och är ett begrepp som ofta dyker upp i nordiska samhällsdiskussioner. Tillit har även kallats för "det nordiska guldet". Hög mellanmänsklig tillit beskrivs ofta som en viktig komponent i det sociala kapitalet och som en indikator på ett socialt och hållbart samhälle. I Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland är ett av de sju strategiska utvecklingsmålen att *alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället* (se mera på www.barkraft.ax). Målet ska vara uppfyllt till år 2030. En förutsättning för att uppnå målet är att det finns kunskap om tillitsfrågor på Åland och att det finns en bred kunskap om vilka faktorer som påverkar tilliten.

Mot bakgrund av detta fick ÅSUB 2018 i uppdrag av Ålands landskapsregering att genomföra den första åländska tillitsstudien, *Tillitsstudie för Åland 2018* (ÅSUB Rapport 2018:5), med syfte att beskriva vad tillit är och att mäta tillit i dess olika former på Åland. Studien genomfördes som en litteratur- och enkätstudie. Studien visade att Åland befinner sig inom det som kallas "nordisk exceptionalism" i tillitssammanhang, det vill säga att de flesta känner tillit och att många dessutom känner en *hög* tillit. Tillit är dock något som behöver förvaltas och följas upp. Därför har under hösten 2022 en uppföljande enkätundersökning genomförts, med syfte att kartlägga utvecklingen av tillit i det åländska samhället. Undersökningen omfattar som tidigare studie mellanmänsklig tillit, trygghet, förtroende för institutioner och samhällelig delaktighet. Därutöver har två ytterligare dimensioner inom ramen för tillit adderats: upplevelsen av "att blomstra" samt förekomsten av korruption på Åland. Den här undersökningen bidrar därmed till att följa upp följande indikatorer för två av de sju utvecklingsmålen som ingår i Utvecklings- och hållbarhetsagendan:

Mål 1: Välmående människor vars inneboende resurser växer

- Indikator: *Andel av befolkningen som upplever sig blomstra för närvarande.*

Mål 2: Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället

- Indikator: *Andel av befolkningen som anger hög mellanmänsklig tillit.*
- Indikator: *Andel av befolkningen som upplevt diskriminering och/eller korruption de senaste 12 månaderna.*

Resultatet av undersökningen redogörs för i denna rapport. För att möjliggöra jämförelser mellan de två studierna, är flera av frågorna i denna undersökning så långt som möjligt utformade som i föregående studie.

2.1 Innehåll och avgränsning

Rapporten omfattar tre övergripande områden som beskrivs närmare nedan.

Tillit, trygghet och förtroende

Tillit är ett tvärvetenskapligt tema och mängden forskning och studier på temat tillit är stor, vilket har lett till flera teoribildningar och kategoriseringar. Inom ramen för *Tillitsstudie för Åland 2018* gjordes en övergripande litteraturgenomgång om begreppet tillit och en sammanfattande översikt över aktuell tillitsforskning. Utgående från detta gjordes en avgränsning av hur begreppet tillit betraktades inom ramen för undersökningen med ett åländskt perspektiv i beaktande och samma definition och avgränsning tillämpas även i denna undersökning. För närmare beskrivning av

begreppet tillit och tillvägagångssätt för att avgränsa studiens omfattning, vänligen se *Tillitsstudie för Åland 2018* (ÅSUB Rapport 2018:5).

I denna undersökning kartläggs det som inom forskning brukar benämnas horisontell och vertikal tillit. Kortfattat innebär **horisontell tillit** tillit människor emellan, medan **vertikal tillit** avser människors förtroende för ett samhälles institutioner (Holmberg & Weibull, 2013).

Horisontell tillit kan delas in på flera plan, exempelvis generell mellanmännisklig tillit (tillit till människor i allmänhet), partikulär tillit (tillit till specifika, kända individer, till exempel familjemedlemmar, vänner och bekanta) och lokalsamhälletillit (tillit till människor i ens närområde, till exempel individer i grannskapet, stadsdel eller kommunen där man bor). (Blennberger (2009; 2017) (Trägårdh, Wallman Lundåsen, Wollebaek, & Svedberg, 2013). I denna undersökning mäter vi endast den första formen av horisontell tillit, det vill säga **generell mellanmännisklig tillit**, medan de övriga två ingick i tillitsstudien 2018 (ÅSUB, Rapport 2018:5).

Vertikal tillit kartläggs i den här undersökningen genom att mäta **förtroendet** för såväl lokala som internationella institutioner och organisationer. Begreppet "tillit" används därmed för att beskriva generell mellanmännisklig tillit, medan begreppet "förtroende" avser tillit för samhällets institutioner och grupper.

I tillitssammanhang finns ett behov av att kartlägga individens **trygghet** (se till exempel The Oxford Handbook of Social and Political Trust, 2017; Uslaner, 2017), vilket i denna undersökning kartläggs i form av individens sociala nätverk och känslan av trygghet i området där man bor.

Resultaten för tillit, förtroende och trygghet presenteras i Kapitel 3. I detta kapitel diskuteras även korrelation mellan mellanmännisklig tillit och övriga områden i undersökningen.

Politik, samhälle och demokrati

Tillit är grundläggande för ett fungerande demokratiskt samhälle. Ett demokratiskt samhälle är i sin tur beroende av kritiska medborgare som är delaktiga i samhället. (Warren, 2017) Delaktighet i samhället kartläggs i denna undersökning genom att beskriva de svarandes politiska intresse och delaktighet i samhällsliga aktiviteter. Avsnittet kartlägger även nöjdhet med hur demokratin fungerar på olika samhällsnivåer och synen på Ålands ställning i och med demilitariseringen.

Förekomsten av orättvis behandling, till exempel, korruption, favorisering eller diskriminering, hos offentliga institutioner ger en negativ effekt på tilliten (Holmberg & Rothstein, 2022). Denna undersökning omfattar därmed de svarandes uppfattning om förekomst av korruption på Åland.

De svarandes delaktighet i och syn på samhälle och politik presenteras i Kapitel 4.

Upplevelsen av att blomstra

"Trust is essential to human flourishing" (Henderson & Churi, 2019), vilket fritt kan översättas till svenska som att "Tillit är väsentligt för mänskligt blomstrande". Det finns många studier som visar att tillit har signifikanta samband med olika former av välmående, men under de senaste åren har man i vetenskapliga sammanhang allt oftare även diskuterat begreppet "att blomstra" (engl. human flourishing). Det finns flera olika definitioner – och därmed tänkbara mått på – att blomstra, men många idéer om mänskligt blomstrande har sin grund i Aristoteles "eudaimonia". Eudaimonia kan översättas till ungefär "välbefinnande"; det är ett välmående som sträcker sig utöver

lycka och är mer varaktigt än tillfällig glädje. Att leva ett dygdigt liv är exempelvis centralt för Aristoteles uppfattning om att uppnå eudaimonia (Duignan, 2020). Som ett begrepp inom psykologin är blomstrande "ett tillstånd av god psykisk och fysisk hälsa" och i sin ordbok definierar American Psychological Association blomstrandet ytterligare som ett tillstånd då man är "fri från sjukdom och oro, men framför allt är fylld av vitalitet och har en god funktionsförmåga i ens privata och sociala liv" (dictionary.apa.org/flourishing).

I ett bredare perspektiv kan blomstrande även tolkas som att uppnå sin fulla potential (Duignan, 2020). En sådan tolkning framhåller i sin tur att "möjligheten att blomstra" handlar om mera än enbart psykisk och fysisk hälsa och välmående. En individs möjligheter att blomstra kan även påverkas av yttre omständigheter. Eftersom möjligheterna att blomstra påverkas av både inneboende resurser och yttre omständigheter, rekommenderar forskarna starkt att även ekonomisk trygghet beaktas då mänskligt blomstrande diskuteras och undersöks, då ekonomisk trygghet indikerar förmågan att vidhålla blomstrande över tid (VanderWeele, 2017; Willen, Williamson, Walsh, Hyman, & Tootle Jr., 2022).

En bredare begreppsdefinition medför i sin tur att blomstrandet kan anses ha både en subjektiv och objektiv dimension.; subjektiv i och med att det handlar om hur en individ känner sig – men objektiv i och med att det krävs en viss nivå av resurser för att kunna uppnå en viss nivå av välbefinnande. Det krävs till exempel en viss inkomst för att täcka månatliga kostnader för mat och hyra.

De svarandes upplevelse av att blomstra presenteras i Kapitel 5, tillsammans med närmare beskrivning av mätmetoden som använts.

2.2 Metod och urval

Studien genomfördes som en enkätundersökning bland personer som enligt det aktuella befolkningsregistret var 16–85 år och bosatta på Åland. Rampopulationen bestod av 24 080 personer och av dessa valdes slumpmässigt 1 201 personer ut att delta i undersökningen. Totalt 18 av dessa hade en ogiltig adress eller var annars oförmögna att svara på enkäten och det slutgiltiga urvalet blev därmed 1 183 personer.

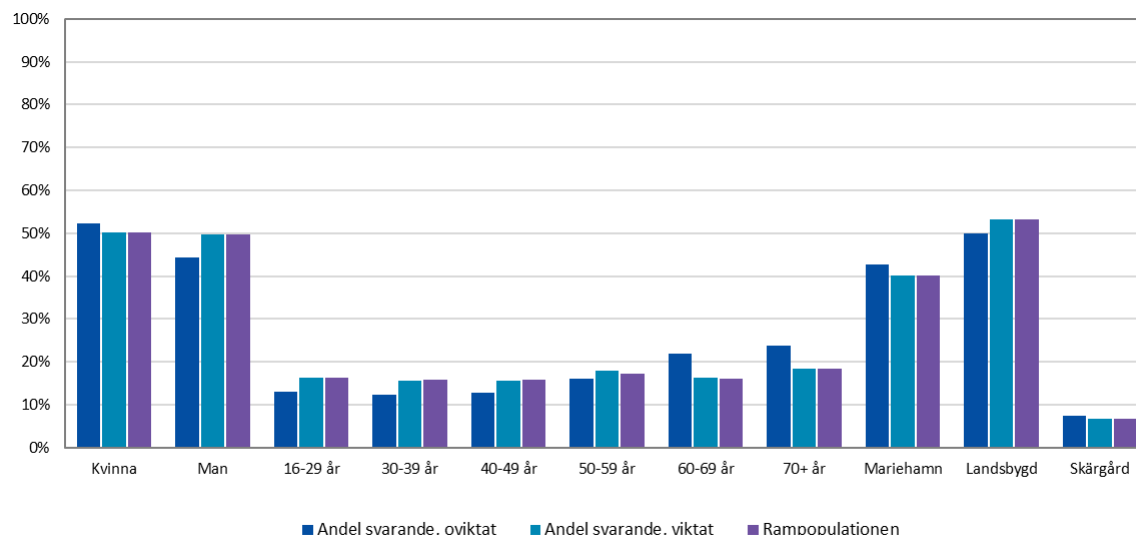
Personerna i urvalet fick inbjudan till att delta i undersökningen per post, med möjlighet att svara på en bifogad pappersenkät (Bilaga 1) eller att svara elektroniskt. En påminnelse skickades till samtliga personer i urvalet som efter två veckor inte hade besvarat enkäten och ytterligare en påminnelse gjordes senare till enbart åldersgruppen 16–49 år, som vid tidpunkten för påminnelsen hade svarat i lägre utsträckning än övriga åldersgrupper. Insamlingen av enkätsvar genomfördes september-oktober 2022.

Totalt 586 personer svarade på enkäten och undersökningens svarsprocent blev därmed 50 procent.

Då svarsprocenten endast beskriver en enskild kvalitetsaspekt för en studie, har vi i Teknisk bilaga (Bilaga 2) sammanfattat en kvalitetsbeskrivning för undersökningen i sin helhet. Bilagan omfattar reflektioner över enkätfrågornas validitet och reliabilitet, eventuella datafel och etiska aspekter. Dessutom förutsätter en urvalsundersökning att eventuella fel som uppstår bland annan genom bortfallet och datainsamlingen behandlas på ett systematiskt sätt, vilket även finns dokumenterat i kvalitetsbeskrivningen.

För att svarsaterialet bättre ska motsvara rampopulationen (i detta fall den åländska befolkningen 16–85 år) har materialet viktats enligt kön, åldersgrupp och hemregion. I Figur 1 visas den oviktade och viktade svarsprocenten i jämförelse med rampopulationen. Samtliga resultat i denna rapport är baserade på det viktade materialet.

Figur 1. Andel (%) svarande i oviktat och viktat svarsmaterial samt i rampopulationen, efter kön, åldersgrupp och hemregion

Källa: ÅSUB

Samtliga svar har testats för statistiskt signifikanta skillnader mellan de bakgrundsvariabler som är relevanta för frågan och endast signifikanta skillnader rapporteras i texten om inte annat uppges. Med signifikanta skillnader avses nivå $p < .01$ eller lägre. Ju mindre p-värdet är desto mer sannolikt att resultatet inte beror på den statistiska osäkerheten (slumpen). Till exempel kan en statistiskt signifikant könsskillnad tolkas som att skillnaderna mellan kvinnors och mäns svar högst sannolikt beror på just könet.

Närmare kvalitetsredovisning samt rapportering om viktningen av svarsaterialet, analysmetoderna och grundläggande statistiska uppgifter finns i Teknisk bilaga (Bilaga 2).

Undersökningens enkätfrågor har utformats med relevanta nationella och internationella studier som grund. De frågor som även ställdes i tillitsstudien 2018 har så långt som möjligt formulerats likadant som i den tidigare studien för att få jämförbarhet i resultaten. För närmare bakgrund till dessa frågor, se *Tillitsstudie för Åland 2018* (ÅSUB Rapport2018:5). De nya frågorna kring begreppet "att blomstra" är direkt hämtade från Harvard universitetet (Harvard's Institute for Quantitative Social Science; VanderWeele, 2017). Frågorna kring korruption är inspirerade från Åbo Akademi's medborgarpanel Barometern (barometern.fi) och därefter anpassade till åländska förhållanden.

3. Tillit, trygghet och förtroende på Åland

I det här kapitlet kartlägger vi mellanmännisklig tillit (en form av horisontell tillit) och trygghetskänsla bland ålänningar. Vi presenterar även resultatet för förtroendet som finns för olika institutioner och grupper i samhället (vertikal tillit). För närmare beskrivning av begreppen tillit, trygghet och förtroende, se kapitel 2.

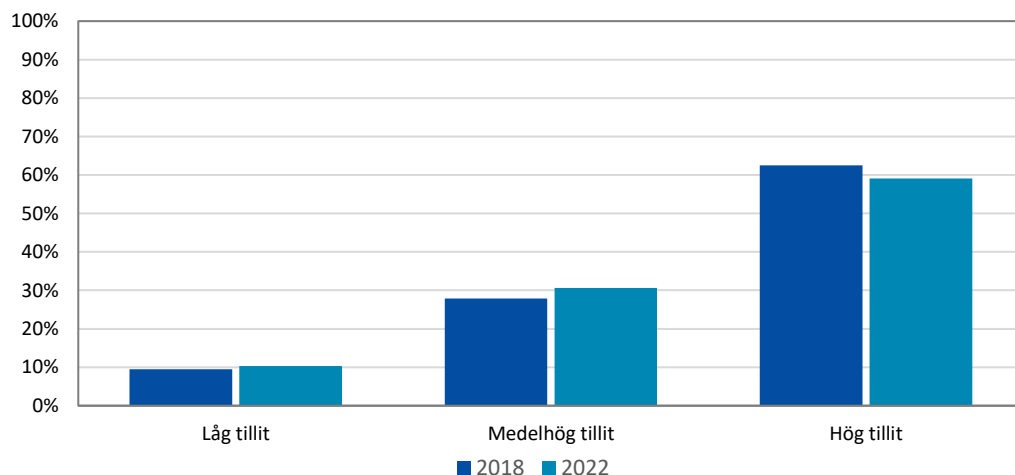
3.1 Generell mellanmännisklig tillit på Åland

För att mäta graden av generell mellanmännisklig tillit användes en standardfråga som är vedertagen i internationellt sammanhang: *"Skulle du säga att man i allmänhet kan lita på de flesta människor eller att man inte kan vara nog försiktig när man har att göra med andra människor?"*. Respondenterna fick ange ett svar på en skala från 0 (*man kan inte vara försiktig nog*) till 10 (*man kan lita på de flesta människor*). De svarande delas in i tre grupper (Rothstein, 1997): Låglitare (svar 0–3), Medellitare (4–6) och Höglitare (7–10).

Tillit på Åland 2018 och 2022

Figur 2 visar fördelning över graden av mellanmännisklig tillit på Åland 2022 jämfört med 2018. Det har skett en mycket liten förflyttning från höglitare till medellitare medan andelen låglitare är så gott som oförändrad. Av de svarande 2022 är 59 procent höglitare, 31 procent är medellitare och 10 procent är låglitare. Fördelningen ligger i linje med motsvarande resultat för Sverige som tagits fram av SOM-institutet sedan 1996. Sedan början av de svenska mätningarna har tillitsnivån varit stabil. Andelen höglitare har i dessa mätningar rört sig mellan 55–61 procent, andelen medellitare mellan 26–30 procent och andelen låglitare mellan 9–12 procent. (Holmberg & Rothstein, 2022)

Figur 2. Andel (%) svarande enligt nivå av generell mellanmännisklig tillit på Åland 2018 och 2022

Not: Skala 0–10. Låg tillit omfattar svar 0–3, medelhög tillit svar 4–6 och hög tillit svar 7–10.

Källa: ÅSUB.

Av resultaten i de åländska undersökningarna kan utläsas att tillit är en stabil variabel och att inga stora förändringar gällande den generella tillitsnivån har skett mellan de två undersökningsperioderna. Analyserna visar dock att det finns vissa signifikanta gruppsskillnader beroende på de svarandes ålder, utbildning och födelseland. Graden av

mellanmänsklig tillit är signifikant högre bland de svarande som är 50 år eller äldre och signifikant lägre i den yngsta åldersgruppen 16–29 år. Vidare har de med högst avslutad utbildning (universitet eller högskola) signifikant högre generell tillit än de med gymnasial- eller grundskoleutbildning. Tillitsnivån är också högre för de som är födda i Finland (exklusive Åland) och Sverige jämfört med de som är födda utanför Norden.

Tillit på Åland i jämförelse med övriga Norden och Europa

Hög mellanmänsklig tillit är ett slags positivt socialt kapital som fungerar som ett smörjmedel i ett välfungerande samhälle. De nordiska länderna har i ett internationellt perspektiv sedan länge haft en exceptionell hög grad av tillit människor emellan och man brukar tala om ett nordiskt guld som sänker transaktionskostnader i samhället. (Holmberg & Rothstein, 2022) Transaktionskostnader är i ekonomisk teori kostnader som uppstår för att utbyten ska komma till stånd, men kan även anses omfatta professionella, sociala och emotionella utbyten (Holmberg & Rothstein, 2020). (För mera om vikten av tillit, se t.ex. SOM, 2022 eller Bergh, 2022)

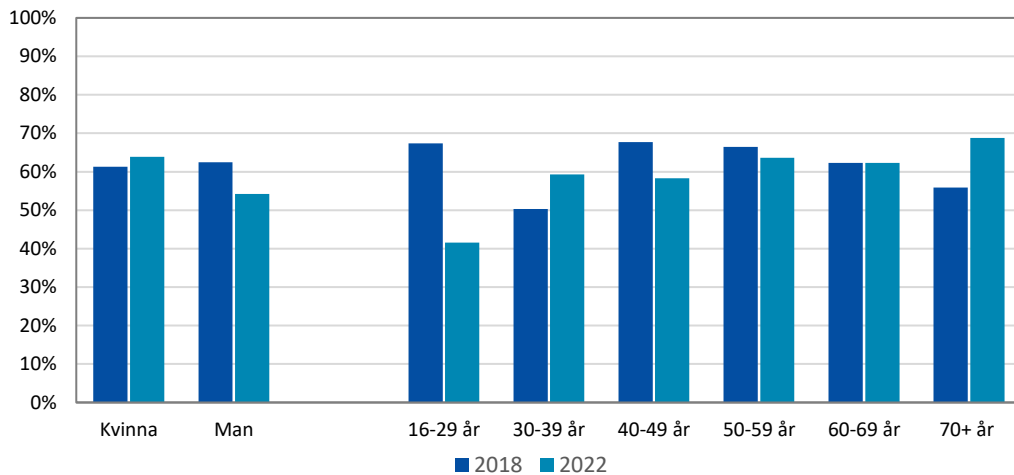
I tillitsstudien 2018 jämfördes de åländska resultaten med graden av tillit i ett antal europeiska länder (baserat på European Social Survey (ESS) från 2016) och det konstaterades att andelen med hög tillit på Åland ligger i linje med de nordiska länderna och Åland placerar sig därmed bland de länder med högst tillit i Europa. Vid jämförelse av de senaste tillgängliga resultaten från våra grannländer är andelen höglitare på Åland som tidigare något lägre än andelen i Finland (70 % 2020) och något högre än andelen i Sverige (56 % 2021). (ESS, 2020; Holmberg & Rothstein, 2022).

Andel höglitare i olika samhällsgrupper

Fördelen med en hög mellanmänsklig tillit blir mindre om det i samhället finns grupper med en klart lägre grad av tillit. Låg tillit bland vissa grupper blir som ett slags grus i maskineriet och kan bli till en negativ spiral som kan leda till en mer generell nedgång i den mellanmänskliga tilliten. Det mest önskvärda tillståndet är om olika gruppskillnader i graden av tillit är så liten som möjligt i ett samhälle, det vill säga att den mellanmänskliga tilliten är hög, stabil och jämnt spridd (Holmberg & Rothstein, 2022). Utgående från detta kartlägger vi i detta avsnitt andelen höglitare (de som svarat 7–10 på skalan 0–10) i förhållande till bakgrundsvariabler såsom kön, ålder, region, utbildning, födelseland och eventuell arbetslöshet för att se om betydliga skillnader mellan grupperna finns. Även faktorer som ekonomisk situation och självskattad hälsa kan bidra till signifikanta skillnader i tillit. Resultaten redovisas för båda mätpunkter som finns för Åland, 2018 och 2022, men i och med att det endast finns två mätpunkter kan inte några slutsatser om trender dras.

Figur 3 visar andel höglitare i förhållande till de svarandes kön och ålder. Kvinnor har en något större andel höglitare jämfört med männen (64 respektive 54 procent höglitare), men skillnaden är inte statistiskt säkerställd.

Figur 3. Andel (%) svarande som rapporterat hög mellanmänsklig tillit efter kön och åldersgrupp för år 2018 och 2022

Källa: ÅSUB

Vad gäller åldersskillnader är variansen större och den yngsta åldersgruppen har signifikant lägre andel höglitare än övriga åldersgrupper. Detta ligger i linje med vad man rapporterat om i Sverige (Holmberg & Rothstein, 2022) och vad som kan analyseras av svarmaterialet i ESS för Finland (för datamaterial, se ess-search.nsd.no/). Som framkommer längre fram i detta avsnitt, finns en stark korrelation mellan tillit och självskattad hälsa, framför allt psykisk hälsa, och det har under den senaste tiden rapporterats om sjunkande psykiskt välmående hos unga. I ÅSUB:s undersökning kring orosmoln hösten 2022 kartlades ålänningarnas orosmoment i det egna livet, på Åland och i världen. Den yngsta åldersgruppen (18–34 år) oroade sig mer än andra åldersgrupper för faktorer i det egna livet: att räkna till, stressen i studie-/arbetslivet, ökade ekonomiska problem och ensamhet (www.asub.ax/sv/utredning/vad-oroar-personer-pa-aland-hosten-2022). Liknande trend över andel unga som känt besvär av ångslan, oro eller ångest kan ses i Finland och Sverige (se t.ex. undersökning Hälsa i skolan, THL; Folkhälsomyndigheten, 2021). Även denna undersökning visar att den yngsta åldersgruppen skattar sin psykiska hälsa lägst av alla åldersgrupper (se Kapitel 5).

Figur 3 visar även att andelen unga, 16–29 år, som rapporterat hög mellanmänsklig tillit har sjunkit anmärkningsvärt sedan 2018. I tillitsstudien 2018 noterades att den höga tilliten hos den yngsta svarande på Åland skiljde sig då från resultatet som rapporterats i de närliggande regionerna. På grund av sambandet mellan mellanmänsklig tillit och självskattad psykisk hälsa kan även övriga undersökningar ge indikationer om de pågående trenderna. Resultaten i undersökningen Hälsa i skolan visar under perioden 2019–2021 en markant ökning av andelen unga på Åland som känt ångest (åk 8–9 i grundskolan samt åk 1–2 vid Ålands gymnasium; THL, 2021). Samtidigt visar undersökningen att en sjunkande andel unga i årskurserna 8–9 på Åland är nöjda med livet. Bland annat i Finland uppmärksammades en tydlig nedåtgående trend i tillit till medmänniskor bland unga redan 2017 (*Opin polut ja pientareet*. Nuorisobarometri 2017).

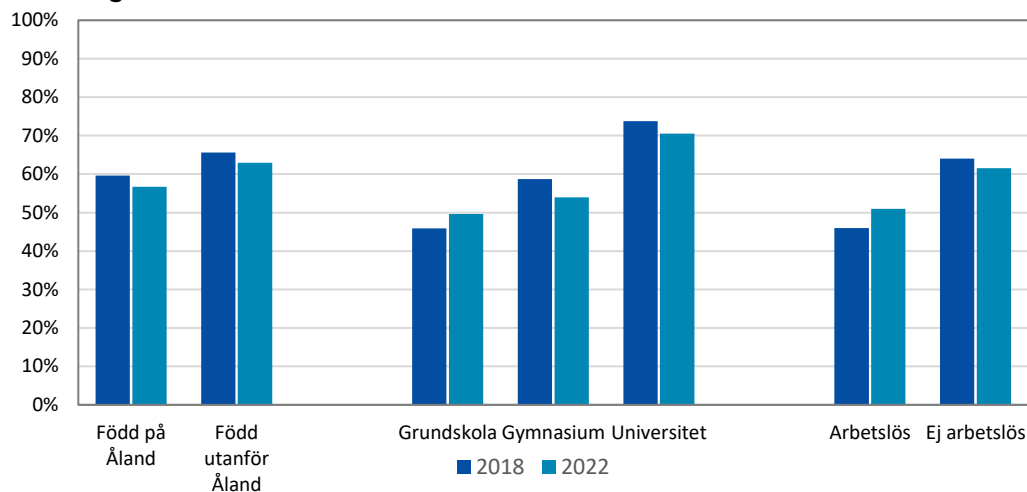
Figur 4 visar andel höglitare beroende på de svarandes födelseort, utbildningsnivå och arbetssituation. Bland de svarande som är födda utanför Åland är andelen höglitare fortsättningsvis något högre jämfört med dem som är födda på Åland, skillnaden är dock inte statistiskt säkerställd. Den största delen (87 %) av de inflyttade kommer från de nordiska länderna, det vill säga från länder med hög mellanmänsklig tillit. Andelen med hög tillit hos personer födda utanför Norden är lägre. För hur lång tid de inflyttade

personerna har varit bosatta på Åland kunde inga jämförelser i graden av tillit göras på grund av det låga antalet i gruppen som bott på Åland en kort tid (mindre än 3 år).

Andelen höglitare varierar med utbildningsnivå. Bland de svarande med högst avslutad utbildning är andelen höglitare signifikant större än övriga svarande. Jämfört med 2018 har dock skillnaderna mellan utbildningsnivåerna minskat.

Bland arbetslösa (svarande som har varit arbetslösa sammanhängande minst tre månader under de senaste fem åren) är andelen höglitare lägre än bland de som uppger att de inte varit arbetslösa, men skillnaderna är inte statistiskt signifikanta. Såsom för utbildningsnivån kan även här en utjämning i resultatet ses jämfört med 2018.

Figur 4. Andel (%) svarande som rapporterat hög mellanmänsklig tillit efter födelseland, utbildningsnivå och eventuellt arbetslöshet för år 2018 och 2022

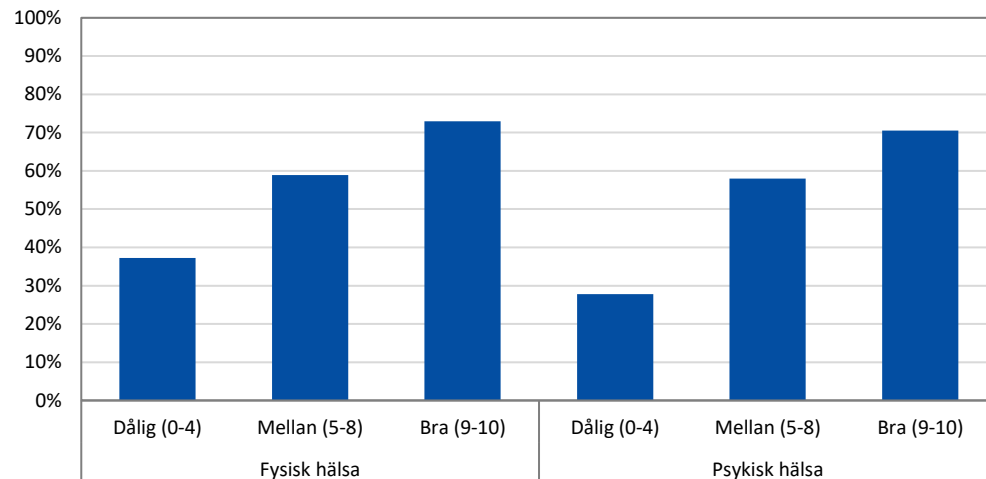

Not: Med arbetslös avses svarande som varit arbetslösa minst tre månader sammanhängande under de senaste fem åren.

Källa: ÅSUB

Graden av mellanmänsklig tillit har som tidigare nämnts även ett starkt samband med de svarandes självskattade fysiska och i synnerhet psykiska hälsa. Figur 5 visar andelen höglitare efter de svarandes självskattade hälsa. Bland personer som skattar sin psykiska hälsa som dålig är andelen höglitare väsentligt lägre än bland de som upplever att de har god psykisk hälsa.

Figur 5. Andel (%) svarande som rapporterat hög mellanmänsklig tillit efter självskattad hälsa

Källa: ÅSUB

Dessa resultat bekräftar det som kan ses i studier i Finland och Sverige (för mer se exempelvis Ylikännö, Hakala & Kangas, 2018 och Holmberg & Rothstein, 2022 (Sverige), det vill säga att det finns betydliga skillnader i tillitsnivå mellan olika sociala grupper. I Sverige har unga (16–29 år), lågutbildade och personer som invandrat från länder utanför Norden en betydligt lägre tillit än övriga delen av befolkningen. Likaså har mer utsatta grupper, såsom arbetslösa och personer med sämre hälsa, lägre andel höglitare jämfört med övriga.

I Sverige finns dessutom tecken på att andelen höglitare sjunker i ovannämnda grupper och att ett mer fragmentiserat samhälle med större skillnader mellan hög- och låglitare därmed håller på att rota sig. (Holmberg & Rothstein, 2022). I resultaten från Åland kan vi inte se någon indikation på en sådan förändring förutom att andelen höglitare i den yngsta åldersgruppen är betydligt lägre 2022 jämfört med 2018. Med endast två mätpunkter kan inte för stora slutsatser dras, men det är viktigt att följa upp tilliten i olika sociala grupper, speciellt hos de unga som har markant lägre tillit, för att fånga upp den fortsatta utvecklingen. Även övriga skillnader i andelen höglitare är viktiga att följa upp i förhållande till bakgrundsvariablerna som presenteras ovan.

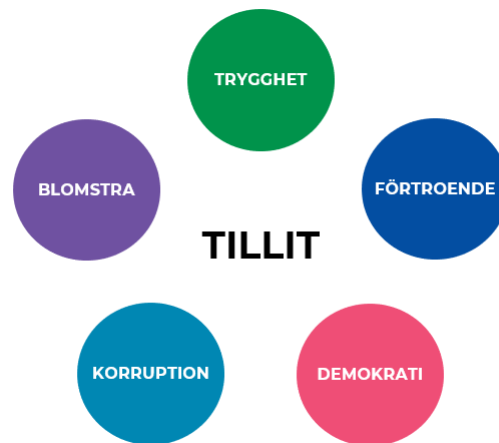
Korrelation mellan mellanmänsklig tillit och övriga områden/frågor

Det finns ett relativt stort antal studier som kartlägger tillit i förhållande till andra relevanta faktorer på både individ- och samhällsnivå. Studier har bland annat visat att en välfungerande arbets- och studiemiljö är uppbyggd på tillit (se t.ex. Brockner, Siegel, Daly, Tyler & Martin, 1997; Jiang & Probst, 2016; Ross, 1994; Singh & Singh Jasial, 2020). Tillit möjliggör också socialt välmående (Henderson & Churi, 2019) och är en förutsättning för ett välfungerande demokratiskt samhälle (Warren, 2017). Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är tillit en viktig faktor och ett samband mellan tillit och ett lands BNP har fastställts (Harford, 2010).

Signifikanta samband i form av korrelation har i studierna säkerställts på ett statistiskt pålitligt sätt, men däremot har det varit svårt att säkerställa kausalitet, det vill säga orsak och verkan i samband med tillit. De senaste undersökningarna har dock visat att kontexten för tillit kan vara en avgörande faktor då kausala förhållanden analyseras. Till exempel kan specifika kvaliteter i en institution eller ett land bidra till att tillit har signifikanta och relativt långvariga effekter på övriga faktorer (Bartling, Fehr, Huffman & Netzer, 2018; Glatz & Schwedtfeger, 2022).

Inom ramen för den här undersökningen kan vi endast analysera korrelation mellan tillit och övriga frågeområden, och inte kausalitet. Korrelationsanalysen visar att mellanmänsklig tillit har en signifikant korrelation med trygghet i området där man bor (kapitel 3.2), med förtroendet för institutioner (kapitel 3.3), med nöjdhet med demokratin på Åland och i den egna kommunen (kapitel 4.2), med synen på korruption på Åland (kapitel 4.3) samt med upplevelsen av att blomstra (kapitel 5). För närmare information om analysmetoden och tillvägagångssätt, se Teknisk bilaga (Bilaga 2).

Figur 6. Korrelation mellan generell mellanmänsklig tillit och övriga frågeområden som ingår i undersökningen

Källa: ÅSUB

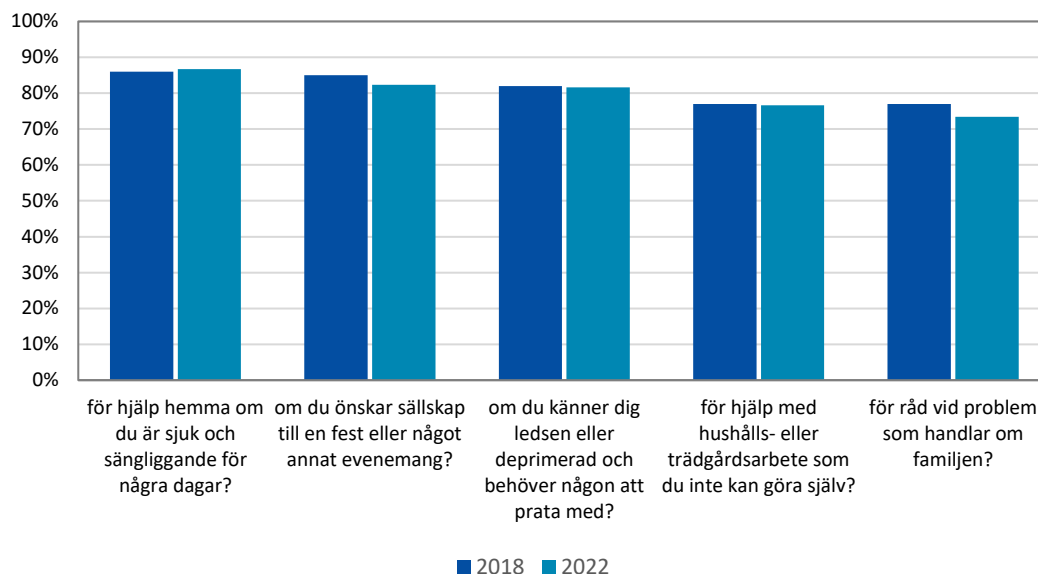
3.2 Trygghet

Studierna om tillit visar att, förutom den generella mellanmännsliga tilliten, behöver undersökningarna beakta och kartlägga de nära och konkreta sociala nätverk som individer har tillgång till i sin vardag (se till exempel The Oxford Handbook of Social and Political Trust, 2017). Trygghet som har sin grund på individens sociala nätverk kan anses representera "bottom-up"-perspektivet, medan "top-down"-perspektivet beaktar trygghet som skapas av rättsstatsprincipen. Trygghet bland medborgarna kan anses då vara rotad i ett samhälle där otryggheten minimeras med hjälp av rättsstatsprincipen, det vill säga där samhället är uppbyggt av regler som är förutsägbara och lika för alla (för mera, se Uslaner, 2017). I det följande presenterar vi resultaten först för sociala nätverk och sedan för trygghet i området där man bor.

Sociala nätverk

Individens sociala nätverk mättes genom att de svarande fick uppge om de har någon att kontakta för hjälp och stöd vid ett antal angivna situationer. De flesta har, som i tidigare undersökning 2018, någon att kontakta i de flesta situationer (se Figur 7). Sex procent av de svarande uppger dock att de inte har någon att kontakta i någon av de angivna situationerna (tre fjärdedelar av dessa är män och en fjärdedel är kvinnor och återfinns i alla åldersgrupper).

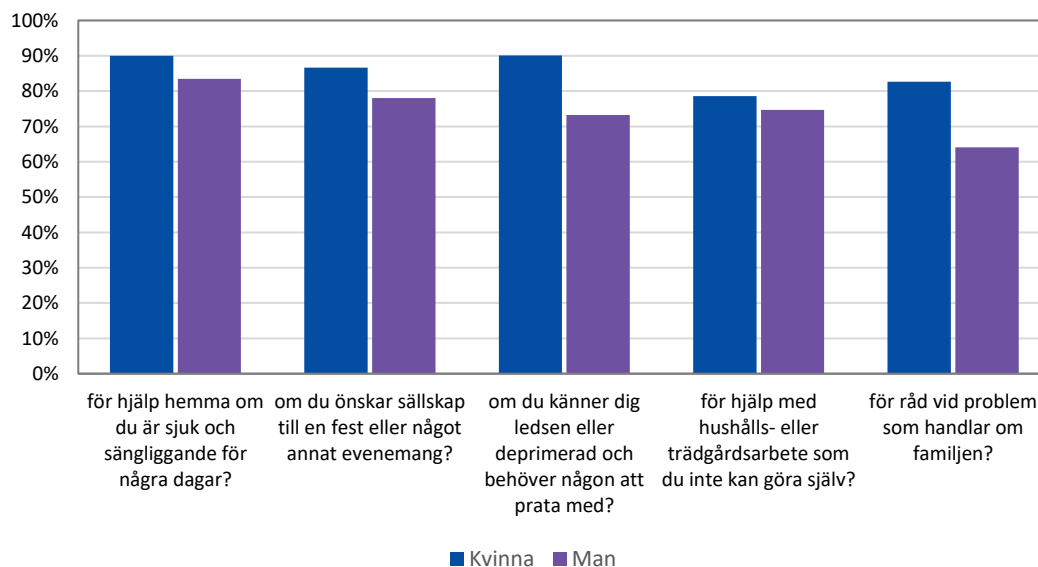
Figur 7. Andel (%) svarande som har någon att kontakta i angivna situationer för år 2018 och 2022

Källa: ÅSUB

Analyserna visar att det finns signifikanta skillnader gällande socialt nätverk i förhållande till de svarandes kön, ekonomiska situation och födelseland. En signifikant större andel av kvinnorna (83–90 %) har någon att kontakta om de känner sig ledsna eller deprimerade, om de önskar sällskap till en fest eller annat evenemang eller om de har problem som handlar om familjen. Motsvarande andel hos männen är 64–78 procent. Jämfört med resultaten från 2018 är resultaten snarlika, men skillnaderna mellan kvinnor och män är större i samtliga situationer i denna undersökning.

Figur 8. Andel (%) svarande som har någon att kontakta i angivna situationer efter kön

Källa: ÅSUB

För de tre situationer som hade signifikanta könsskillnader finns också ett samband med de svarandes fysiska och psykiska hälsa samt med graden av mellanmänsklig tillit (låg, mellan eller hög tillit). De som upplever att de har god hälsa och är höglitare har oftare någon att kontakta jämfört med de som upplever att de har dålig hälsa och är låglitare.

Även de svarandes ekonomiska situation och födelseland hade ett signifikant samband med det sociala nätverket. De som upplever att deras ekonomiska situation har försämrats det senaste året upplever i lägre utsträckning än övriga svarande att de har någon att prata med om de känner sig ledsna eller deprimerade. De som är födda utanför Åland har i lägre utsträckning än de som är födda på Åland någon att kontakta för hjälp hemma vid sjukdom.

Trygghet i området där man bor

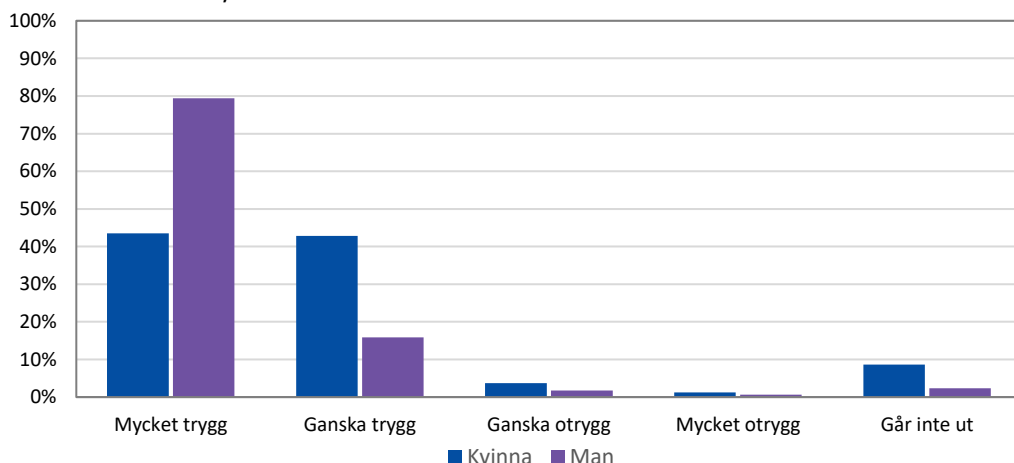
Inom ramen för temat trygghet, fick de svarande i enkäten även uppge hur trygga de känner sig om de går ut ensamma sent en kväll i området där de bor. Svarsalternativen var *mycket trygg*, *ganska trygg*, *ganska otrygg* och *mycket otrygg*, samt svarsalternativet *"Jag går aldrig ut ensam sent på kvällarna"*. Sex procent av de svarande uppgav, liksom 2018, att de aldrig går ut ensamma sent på kvällarna.

Bland de som uppgett att de går ut ensam sent på kvällarna känner sig 65 procent mycket trygga och 31 procent ganska trygga. Totalt känner sig således 96 procent av de svarande sig trygga i någon grad, medan endast tre procent upplever att de är ganska otrygga och endast en procent att de är mycket otrygga. Resultatet är snarlikt motsvarande resultat i tillitsstudien från 2018.

Trygghetskänslan är dock inte lika stark för alla utan har ett signifikant samband med de svarandes kön och bostadsort.

Figur 9 visar skillnaderna i trygghetskänsla mellan kvinnor och män. Signifikant färre kvinnor känner sig mycket trygga när de är ensamma ute sent på kvällarna och det är också framför allt kvinnor som inte alls går ensamma sent på kvällarna. Resultatet är snarlikt motsvarande resultat från senaste tillitsstudie från 2018.

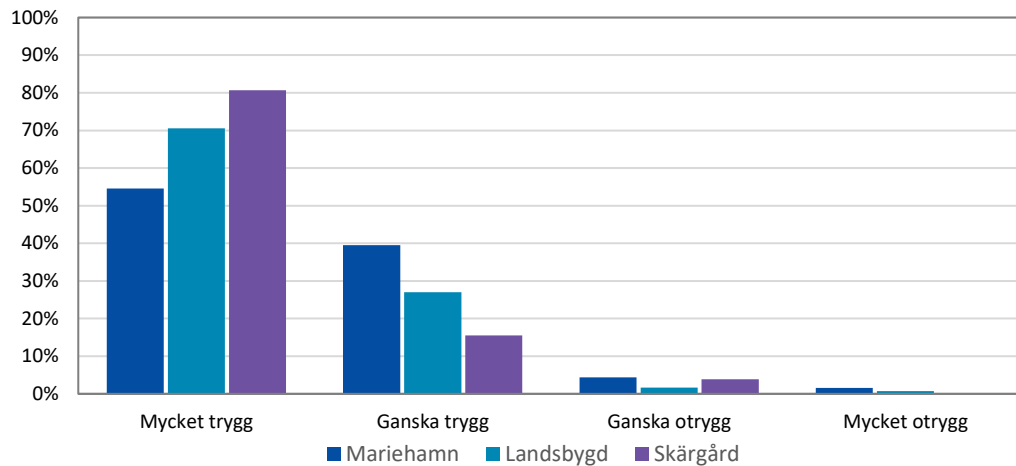
Figur 9. Andel (%) svarande efter trygghetskänslan om de går ut ensamma sent någon kväll i området där de bor, efter kön

Källa: ÅSUB

Graden av trygghet varierar även i förhållande till vilken region man bor i. Bosatta i Mariehamn har en svagare trygghetskänsla än boende i övriga områden.

Figur 10. Andel (%) svarande efter trygghetskänslan om de går ut ensamma sent någon kväll i området där de bor, efter region

Not: I diagrammet ingår endast de svarande som uppgett att de går ut ensam sent på kvällarna. Andel svarande som inte går ut ensam sent på kvällarna är 6,4 % i Mariehamn, 5,0 % på landsbygden och 4,3 % i skärgården.

Källa: ÅSUB

Likt sociala nätverk, har även trygghetskänslan ett signifikant samband med graden av mellanmänsklig tillit och den upplevda fysiska och psykiska hälsan.

Medborgarnas upplevda trygghet i området där man bor kan sättas i relation till faktisk brottslighet i samhället. Enligt ÅSUBs statistik över brott på Åland har totala antalet brott (som kommit till myndigheternas kännedom) under de senaste decennierna varit avtagande, framför allt på grund av att kategorierna egendoms- och trafikbrott minskat. Dock har antalet brott inom brottskategorier som eventuellt förknippas mer med tryggheten i området där man bor ökat eller varit oförändrade: antal sexualbrott har ökat sedan 2001 och antal brott mot liv och hälsa har varit relativt bestående under samma tidsperiod. Antalet brott per capita var 2021 högre i Mariehamn än på övriga Åland. (För mera, se www.asub.ax/sv/statistik/brott-kommit-myndigheternas-kannedom-2021)

Tabell 1 visar det genomsnittliga antalet brott som kommit till myndigheternas kännedom på Åland 2001–2020.

Tabell 1. Brott som kommit till myndigheternas kännedom på Åland 2001–2020 efter typ av brott

Typ av brott	Genomsnittligt antal brott per år			
	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Totalt	2 366	2 688	2 219	2 114
Egendomsbrott	1 141	1 062	881	705
Brott mot liv och hälsa	196	223	196	198
Sexualbrott	11	20	20	25
Brott mot rättskipning, myndigh. och allmän ordn.	52	74	93	91
Trafikbrott	738	929	782	648
Övriga brott mot strafflagen	243	291	304	401

Källa: ÅSUB Brottstatistik

3.3 Förtroende för samhällets institutioner och grupper

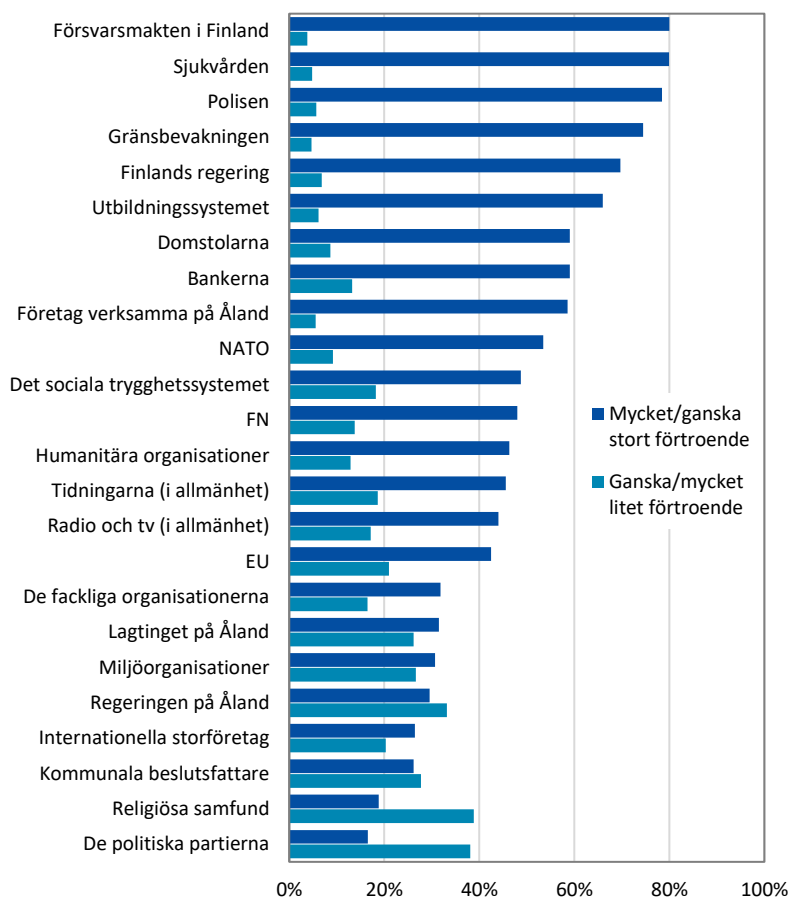
Forskningen har visat att det förtroende som medborgarna upplever för samhällets institutioner och grupper kan påverka det demokratiska samhället på ett betydande sätt. Samtidigt som det finns en bred konsensus om vikten av demokratiska principer i nordiska samhällen, har allt fler kritiska medborgare riktat sin uppmärksamhet mot de sätt som institutionerna fungerar och hur dessa institutioner leds. Nedgången i till exempel politiskt förtroende kan bland annat betraktas som uttryck för ökat avstånd till politiska institutioner, en slags kritik av vad som levereras och en känsla av brist på delaktighet. (För mera, se Holmberg & Weibull, 2013; Klingemann, 2014).

För att mäta nivån av förtroende för samhällets institutioner och grupper bland den åländska befolkningen fick respondenterna ta ställning till frågan *"Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?"* på en femgradig skala (*Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende*).

Figur 11 visar de som har mycket eller ganska stort förtroende samt de som har ganska eller mycket litet förtroende för de olika alternativen. De institutioner/grupper som flest (över hälften av respondenterna) har *stort* förtroende för är Försvarsmakten i Finland (80 % har mycket eller ganska stort förtroende), sjukvården (80%), polisen (78 %), gränsbevakningen (74 %), Finlands regering 70 %), utbildningssystemet (66 %), domstolarna, bankerna, företag verksamma på Åland (59 %) och NATO (53 %).

Mer än en fjärdedel av respondenterna uppger att de har *litet* förtroende för vissa av de listade institutionerna/grupperna. Dessa är religiösa samfund (39 % har ganska eller mycket litet förtroende), de politiska partierna (38 %), regeringen på Åland (33 %), kommunala beslutsfattare (28 %), miljöorganisationer (27 %) och lagtinget på Åland (26 %).

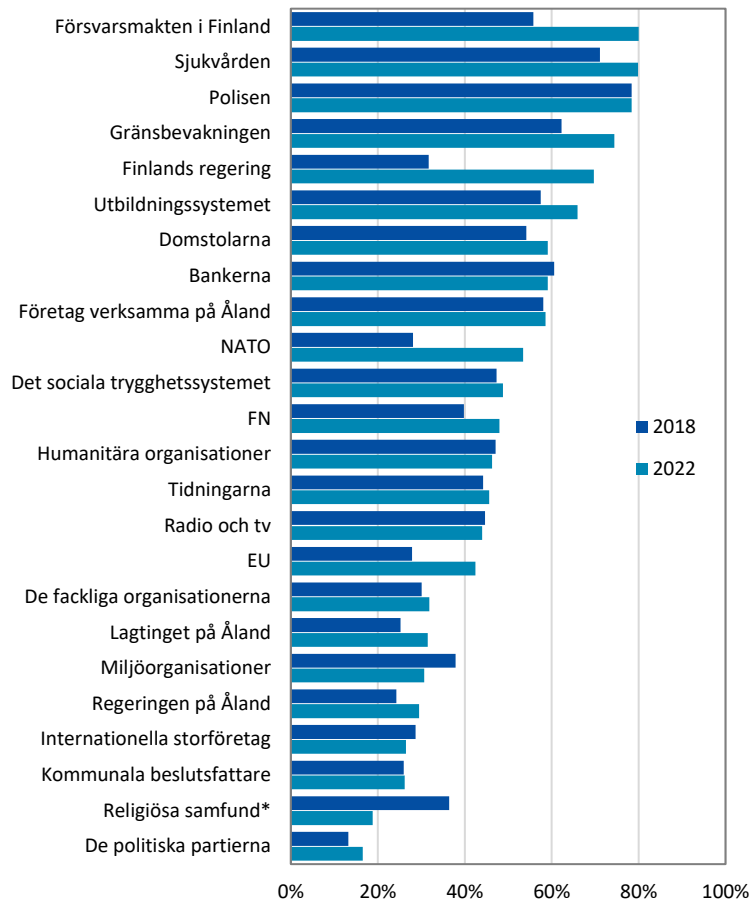
Figur 11. Andel (%) svarande efter förtroende för det sätt på vilket vissa institutioner och grupper sköter sitt arbete

Källa: ÅSUB

Jämfört med resultatet från föregående tillitsstudie för Åland från 2018 har vissa förändringar i förtroendenivåerna ägt rum (se Figur 12). De största förtroendeökningarna har skett för nationella institutioner, nämligen Finlands regering och Försvarsmakten i Finland, samt för de internationella organisationerna NATO och EU. För dessa har andelen med mycket eller ganska stort förtroende ökat med 50 procent eller till och med fördubblats. Det kan också ses en viss ökning i andelen med mycket eller ganska stort förtroende för lagtinget och regeringen på Åland, de politiska partierna, FN, gränsbevakningen, utbildningssystemet och sjukvården. Minskad andel med mycket eller stort förtroende kan ses för religiösa eller kyrkliga samfund och för miljöorganisationer. I övrigt oförändrade förtroendenivåer.

Figur 12. Andel (%) svarande mycket/ganska stort förtroende för det sätt på vilket vissa institutioner och grupper sköter sitt arbete för år 2018 och 2022

Not: *”Religiösa samfund” motsvarar ”Kyrkliga samfund” i *Tillitsstudie för Åland 2018*.
Källa: ÅSUB

Sedan 2018 har omfattande samhällskriser påverkat även Åland, vilket eventuellt speglas i en del av förändringarna i resultaten för förtroende. Exempelvis kan det pågående kriget i Ukraina ha ökat medvetenheten om och förtroendet för försvarsmakten i Finland. Även Finlands och Sveriges ansökan om NATO-medlemskap kan eventuellt ha ökat medvetenheten om och förtroendet för NATO. Dessa händelser i kombination med coronapandemin är kriser och externa hot som lyfter fram rollen som Finlands regering och EU har i vår vardag. Det finns flera studier som visat att förtroendet för regeringar har en tendens att öka under kriser och externa hot, medan finansiella kriser kan försvaga förtroendet. I Sverige kan en ökning i förtroendet för regeringen, riksdagen och de svenska politikerna samt för sjukvården och bankerna ses under 2020 och 2021. Det kan också under de senast fem åren ses en ökande trend i förtroende för EU, FN, försvaret polisen/domstolarna, skolorna och fackliga organisationer (Falk, 2022). I Finland minskade förtroendet för regeringen från våren 2020 till våren 2021 då coronapandemin hade stora effekter bland annat i form av arbetslöshet och permitteringar (www.eva.fi), medan en viss återhämtning för förtroendet för regeringen har skett sedan februari 2021 efter att kriget i Ukraina bröt ut (www.kaks.fi).

Signifikanta skillnader i förtroende testades i förhållande till de huvudsakliga bakgrundsuppgifterna. Kvinnor har signifikant större förtroende än män för religiösa samfund, de politiska partierna, miljöorganisationer, EU och FN, medan deras förtroende för det sociala trygghetssystemet är mindre än männens.

När det kommer till ålder har den yngsta åldersgruppen (16–29 år) signifikant större förtroende för fackliga organisationer än övriga åldersgrupper samt även för det sociala trygghetssystemet och de politiska partierna jämfört med de flesta åldersgrupper. Den yngsta gruppen har också signifikant större förtroende för bankerna jämfört med åldersgrupperna 30–39 och 40–49 år. Gällande tidningarna, radio och tv har de yngsta tillsammans med de som är 60 år eller äldre störst förtroende. Liknande mönster ses för EU där dessa grupper har betydligt större förtroende än åldersgruppen 30–39 år. Åldersgruppen 40–49 år rapporterar betydligt lägre förtroende för de kommunala beslutsfattarna jämfört med den yngsta och den äldsta åldersgruppen.

För bostadsregion, födelseland och hur länge man bott på Åland, finns inga signifikanta skillnader förutom gällande förtroendet för miljöorganisationer som är större hos dem som bott på Åland mindre än tre år.

De med högst avslutad utbildning har större förtroende för miljöorganisationer och humanitära organisationer än de med gymnasial utbildning som även har lägre förtroenden för religiösa samfund än övriga utbildningsgrupper. Högre utbildade har också högre förtroende för domstolarna än de med lägst avslutad utbildning.

Förtroendenivån har för flera institutioner ett samband med de svarandes ekonomiska situation. De som upplever att deras ekonomiska situation försämrats under det senaste året har ett lägre förtroende för det sociala trygghetssystemet och bankerna jämfört med övriga svarande. De som upplever att deras ekonomiska situation förbättrats har större förtroende för de fackliga organisationerna, de åländska företagen, domstolarna, humanitära organisationer, FN jämfört med övriga svarande. Det finns också en signifikant skillnad i förtroende för den finska regeringen där de som upplever en förbättrad ekonomisk situation har markant större förtroende jämfört med dem som upplever försämrad ekonomisk situation.

4. Politik, samhälle och demokrati

Forskning kring tillit har visat att ett demokratiskt samhälle behöver skydda och stärka tillit och förtroende bland sina medborgare på ett målmedvetet sätt (se t.ex. Warren, 2017). Samtidigt som mellanmänsklig tillit behövs för att samhället ska kunna fungera på ett optimalt sätt, är det demokratiska samhället även byggt på idén med kritiska medborgare, det vill säga medborgare som har ett kritiskt förhållningssätt till politiken och det politiska systemet och som är aktiva och delaktiga i samhällsutvecklingen. Detta kan anses vara en paradox; Demokratier, bland dessa de nordiska länderna, uppvisar den största andelen kritiker till skillnad från många auktoritära regimer. (Warren, 2017; Wu & Wilkes, 2018)

Medborgarnas intresse för politik, delaktighet i samhället och nöjdhet med demokratin är därmed viktiga ingredienser i den här undersökningen. I ett samhälle som brister i tillit och förtroende finns även stor risk för systematisk korruption (för mera information, se Warren, 2017). I det här avsnittet kartlägger vi upplevelsen av korruption på Åland och lyfter även fram det lokala perspektivet i förhållande till demilitariseringen.

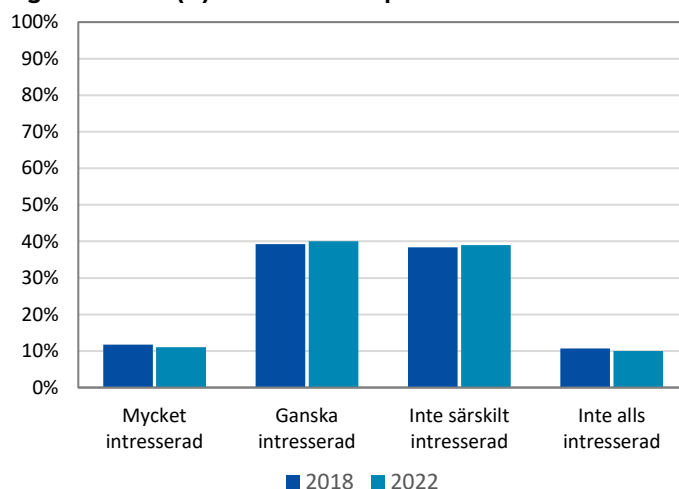
4.1 Intresse för politik och delaktighet i samhället

Medborgarnas intresse för politik och delaktighet i samhället är centrala faktorer sett ur demokratiperspektivet. Resultaten baserat på det bearbetade svarsmaterialet i tillitsstudien 2018 visar att i synnerhet intresset för politik har ett tydligt samband med medborgarnas delaktighet i samhället, oberoende om det upplevda förtroendet för politiska institutioner är starkt eller inte (Roos, 2021).

Intresse för politik

Intresset för politik är oförändrat sedan föregående tillitsstudie från 2018. Ungefär hälften (51 %) av de svarande är mycket eller ganska intresserade av politik (12 procent är mycket intresserade och 39 procent ganska intresserade).

Figur 13. Andel (%) svarande efter politiskt intresse

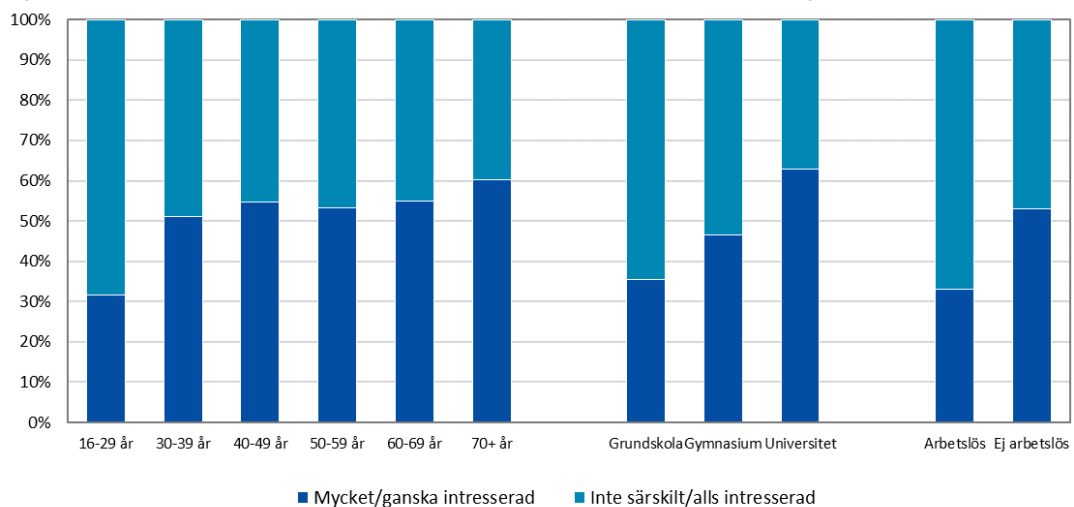

Källa: ÅSUB

Intresset för politik är svalare på Åland jämfört med både Finland och Sverige. I Finland rapporterade 63 procent av de svarande i den europeiska undersökningen från ESS 2020 att de är mycket eller ganska intresserade av politik. I Sverige har motsvarande andel under åren 2018–2021 varit 64 procent. (Martinsson & Andersson, 2022).

Intresset för politik varierar i förhållande till den svarandes ålder och utbildning samt om den svarande har varit arbetslös eller inte. Signifikantesterna visar att det politiska intresset ökar med åldern och med utbildningsnivån. Detta mönster kan även ses i Sverige (Sandelin, 2022). De som har varit arbetslösa minst tre månader under de senaste fem åren visar ett lägre politiskt intresse jämfört med dem som uppger att de inte varit arbetslösa.

Figur 14. Andel (%) svarande efter politiskt intresse efter ålder, utbildning och arbetslöshet

Källa: ÅSUB

I resultatet från tillitsstudien 2018 framgick att männen var signifikant mer intresserade av politik än kvinnorna, vilket även gick att se i motsvarande resultat för Sverige och Finland (ESS, 2016) och vilket fortfarande gäller i de svenska resultaten som tas fram av SOM-institutet (Sandelin, 2022). Resultaten i denna undersökning visar fortsättningsvis ett större politiskt intresse hos männen men skillnaden är inte längre signifikant.

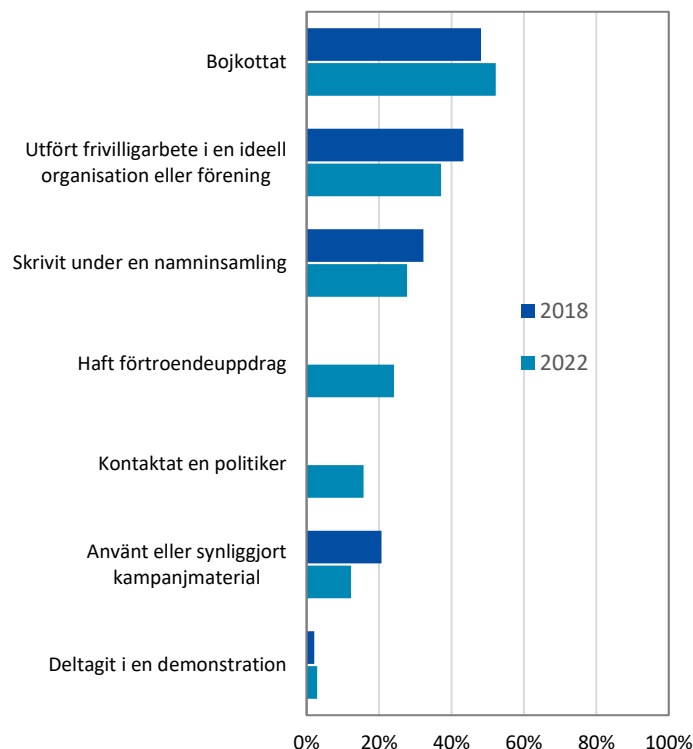
Delaktighet i samhället

Delaktighet i samhället ger medborgarna möjligheten att organisera sig och agera tillsammans för gemensamma intressen. De arenor som finns för samhällslig delaktighet är ofta skilda från statliga myndigheter och kan omfatta allt från föreningsliv till oorganiserade fritidssysselsättningar som avspeglar samhällsintresse. Aktiv delaktighet i samhället kopplas ofta tillsammans med bra självskattad hälsa och individens allmänna välmående. Bland annat personens inställning till utmaningar och möjligheter kan markant påverka hens önskan att vara delaktig i samhället. (för mera om delaktighet som begrepp, se ÅSUB Rapport 2017:4.)

För att mäta delaktighet i samhället ställdes frågor om den svarandes samhällsliga aktiviteter under de senaste 12 månaderna. Figur 15 visar resultaten för 2018 och 2022. Drygt hälften (52 %) av de svarande 2022 har bojkottat, det vill säga låtit bli eller undvikit att köpa vissa produkter. Drygt en tredjedel (37 %) har utfört frivilligarbete, medan 28 procent har skrivit under en namninsamling och 24 procent har haft förtroendeuppdrag. Vidare har 16 procent kontakta en politiker, 12 procent har använt

eller synliggjort kampanjmaterial (t.ex. en knapp, dekal eller dylikt) och tre procent har deltagit i en demonstration.

Figur 15. Andel (%) svarande som varit delaktiga i samhället under de senaste tolv månaderna efter formen av samhällelig delaktighet för år 2018 och 2022

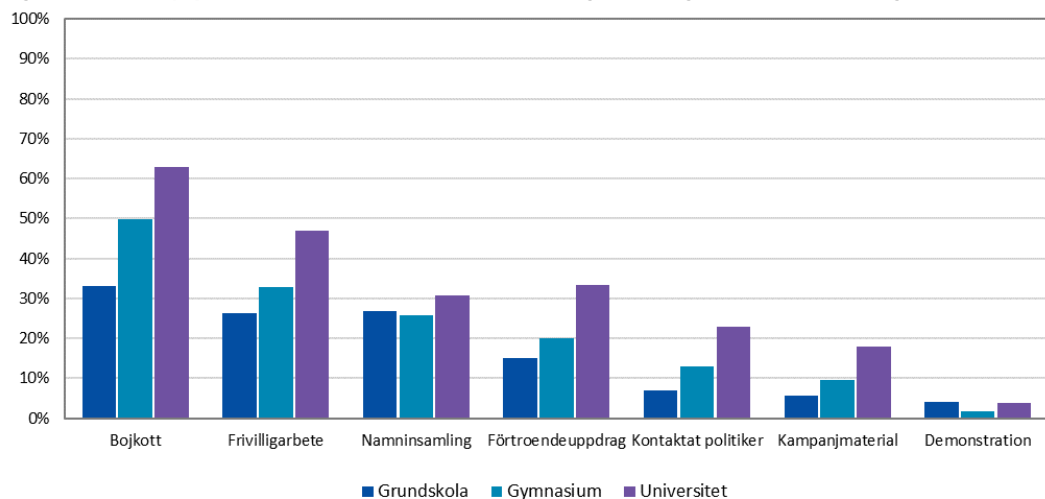

Not: Alternativet "skrivit under en namnsamling" löd 2018 "skrivit på en medborgaradress eller -vädjan". Alternativet "deltagit i en demonstration" löd 2018 "deltagit i en laglig demonstration". "Haft förtroendeuppdrag" och "Kontakta en politiker" är nya för 2022.

Källa: ÅSUB

Det finns statistiskt signifikanta samband mellan vissa samhällliga aktiviteter och den svarandes kön, ålder och framför allt utbildning. Kvinnor har i högre utsträckning än männen använt eller synliggjort kampanjmaterial (16 procent av kvinnorna och 9 procent av männen). Gällande ålderskillnader har endast 17 procent av den yngsta åldersgruppen (16–29 år) deltagit i frivilligarbete i en ideell organisation eller förening medan andelen i övriga åldersgrupper ligger runt 40 procent. Den yngsta åldersgruppen har även tillsammans med den äldsta gruppen (70 år och äldre) bojkottat i mindre utsträckning (42 %) än 30–49-åringarna (61 %).

Den bakgrundsvariabel som tydligast sticker ut i sammanhanget är de svarandes utbildningsnivå. De svarande som har en universitets- eller högskoleutbildning har över lag utfört fler samhällliga aktiviteter jämfört med dem med grundskole- eller gymnasieutbildning. Se Figur 16.

Figur 16. Andel (%) svarande efter form av samhällelig delaktighet och utbildning

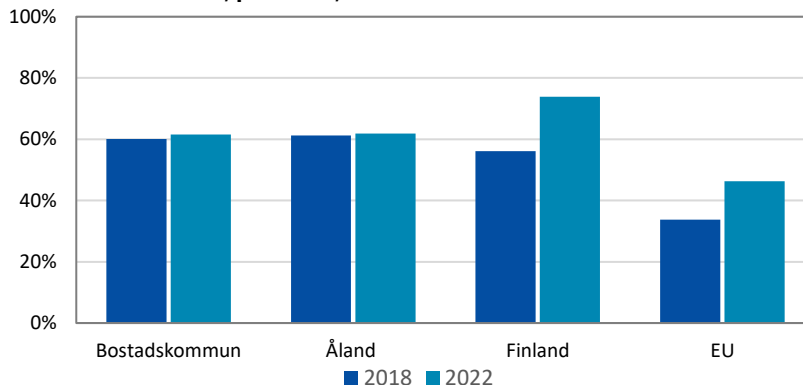
Källa: ÅSUB

4.2 Nöjdhet med demokratin

Tillit är tätt sammankopplat med en välfungerande demokrati vilket framkom i avsnittet om mellanmänsklig tillit (avsnitt 3.1) och i tillitsstudien 2018. Missnöje med demokratin kan även indikera lågt förtroende för politiska institutioner (Roos, 2021). Därför kartlades även i denna undersökning de svarandes nöjdhet med demokratin på fyra nivåer: i den egna bostadskommunen, på Åland generellt, i Finland och i EU.

Resultatet kan ses i Figur 17 tillsammans med resultatet från tillitsstudien 2018. Såsom tidigare resultat är omkring 60 procent mycket eller ganska nöjda med på vilket sätt demokratin fungerar på Åland, både i den egna kommunen och på Åland generellt. Däremot har andelen som är mycket eller ganska nöjda med demokratin i Finland och EU ökat, vilket även kunde ses i frågan om förtroende för olika institutioner/grupper i avsnitt 3.3. Andelen som är nöjda med hur demokratin fungerar i Finland har ökat till från 56 procent 2018 till 74 procent 2022. Nöjdheten med demokratin i EU har ökat från 34 procent till 46 procent.

I Sverige kan en ökad nöjdhet med demokratin i landsting/region ses under år 2020 och 2021, medan nöjdhet med hur demokratin fungerar i EU har ökat sedan 2016. (Sandelin, 2022).

Figur 17. Andel (%) svarande efter nöjdhet med hur demokratin fungerar i bostadskommunen, på Åland, i Finland och i EU för år 2018 och 2022

Källa: ÅSUB

Nöjdhet med demokratin har signifikanta samband med ålder och ekonomisk situation.

Åldersgruppen 30–39 år är signifikant mindre nöjda med hur demokratin fungerar i EU jämfört med övriga åldersgrupper. Mest nöjda är 16–29-åringarna. De svarande som upplevt att den egna ekonomiska situationen har försämrats under de senaste tolv månaderna är markant mindre nöjda med hur demokratin fungerar i kommunen, i Finland och i EU jämfört med övriga svarande.

I tidigare studie kunde skillnader mellan könen ses för EU och Åland. I denna undersökning är fortfarande kvinnorna mer nöjda än männen men skillnaderna är ej längre signifikanta.

4.3 Korruption

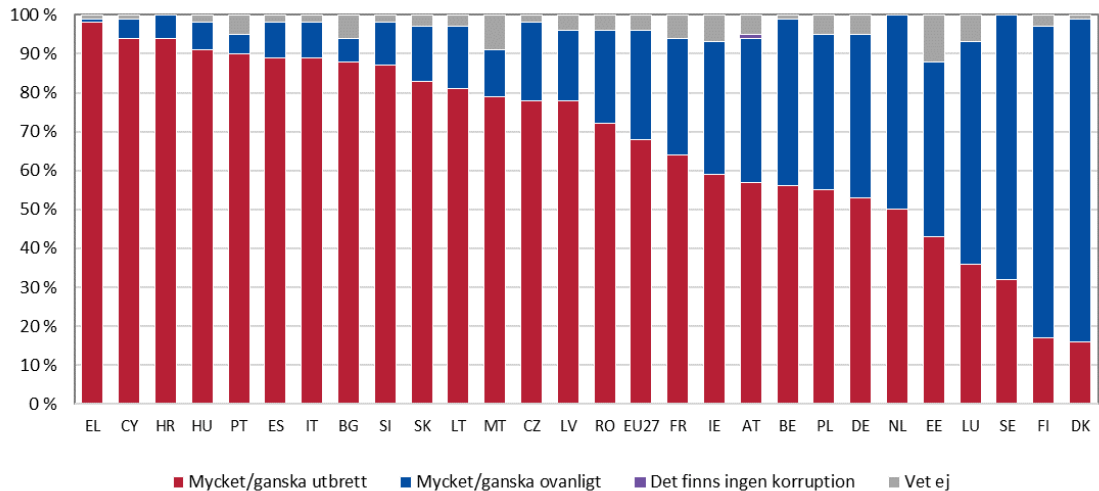
En viktig uppgift för ett demokratiskt samhälle som återspeglar hög tillit och starkt förtroende bland medborgarna är ett kontinuerligt arbete för att minska risker för politiskt missbruk som korruption. Korruption kan definieras som *missbruk av anförtrödd makt för egen vinning* (Europakommissionen, 2022).

Frågorna som rör korruption har tagits fram med inspiration från den finlandssvenska medborgarpanelen Barometern som upprätthålls av Åbo Akademi (Åbo Akademi, 2021) och har därefter anpassats till åländska förhållanden. I mån av möjlighet ställs resultaten för Åland i relation till resultaten från de andra undersökningarna. I det här avsnittet kartlägger vi hur stor andel som har personlig erfarenhet av korruption, hur vanligt man tror att korruption är i vissa institutioner/organisationer, hur vanliga vissa företeelser är inom den offentliga sektorn på Åland samt upplevelsen av korruption i kommuner, myndigheter och på Åland generellt.

I frågeformuläret ges en förklaring av ordet korruption för att hjälpa respondenterna att svara på frågan: *"Med korruption menas missbruk av (offentlig) makt för egen vinning. Korruption kan handla om mutor, förskingring, favorisering av släkt och vänner eller liknande."*

Innan vi går in på resultaten för Åland kan det vara av intresse att se hur utbredd medborgare i EU-länder upplever att korruption är i sina respektive länder. Figur 18 visar en stor spridning av upplevd korruptionsnivå mellan EU-länderna, med de nordiska länderna i den kategori med lägst andel respondenter som anser att korruptionen är utbredd i sitt land. (Europakommissionen, 2022)

Figur 18. Andel (%) som anser att problemet med korruption är utbredd i sitt land efter EU-land

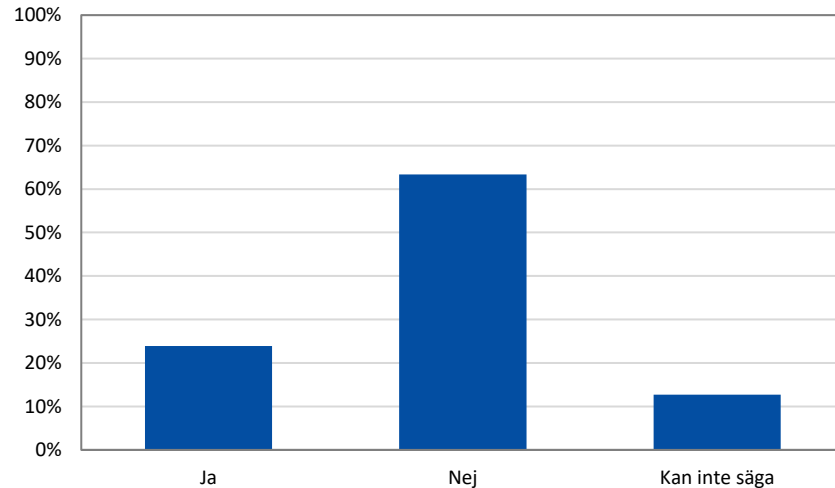
Not: Ursprunglig fråga: "How widespread do you think the problem of corruption is in (OUR COUNTRY)?"
Svarsalternativ: Very widespread, Fairly widespread, Fairly rare, Very rare, There is no corruption in (OUR COUNTRY), Don't know

Källa: Europakommissionen, 2022

Personlig erfarenhet av korruption

De svarande fick till en början svara på frågan "Har du eller någon nära till dig haft personliga erfarenheter på Åland av något som kan kallas korruption?". Närmare en fjärdedel, 24 procent, av de svarande svarade ja på frågan, medan 63 procent svarade nej och 13 procent "Kan inte säga".

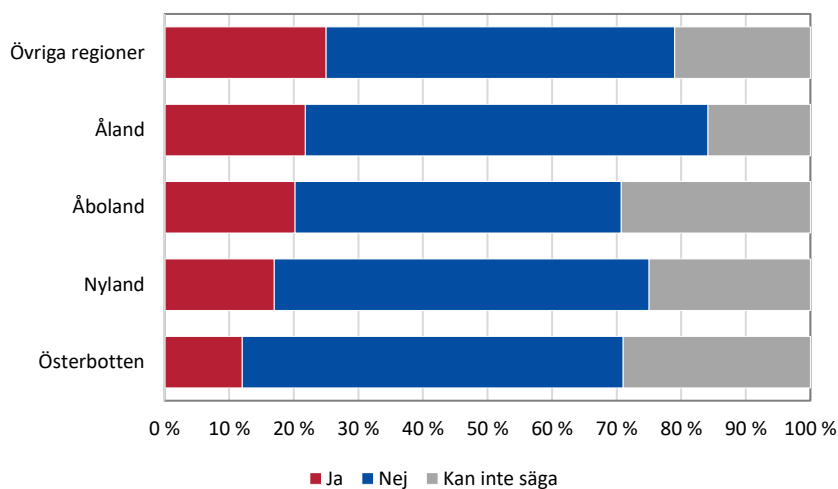
Figur 19. Andel (%) svarande som har haft personlig erfarenhet av korruption på Åland

Källa: ÅSUB

Resultatet i den här undersökningen är likartat motsvarande resultat för Åland som framkom i en undersökning genomförd i februari-mars 2021 i Åbo Akademis medborgarpanel Barometern (Åbo Akademi, 2021). Figur 20 visar att Åland och Åboland är de regioner i Finland med den högsta andelen finlandssvenskar som uppger sig ha erfarenheter av korruption. Andelen finlandssvenskar som har personliga erfarenheter av korruption i Finland är totalt sett 15 procent.

Figur 20. Andel (%) svenskspråkiga i Finland som har haft personlig erfarenhet av korruption i Finland

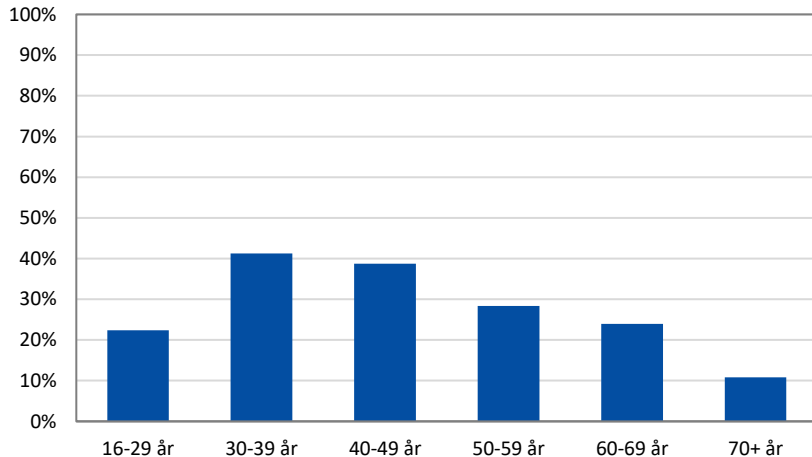

Not: Gruppen Övriga regioner innefattar i praktiken svenskspråkiga som bor på finskspråkiga orter och består i sammanhanget av få svarande, N=116.

Källa: Åbo Akademi Barometern (Åbo Akademi, 2021).

I den här åländska studiens svarsmaterial finns signifikanta gruppskillnader i förhållande till de svarandes ålder, utbildning och ekonomiska situation. Omkring 40 procent av de svarande i åldern 30–49 år har personliga erfarenheter av korruption, vilket är signifikant högre än andelen bland de som är 70 år eller äldre (11 procent).

Figur 21. Andel (%) svarande som har haft personlig erfarenhet av korruption på Åland efter ålder

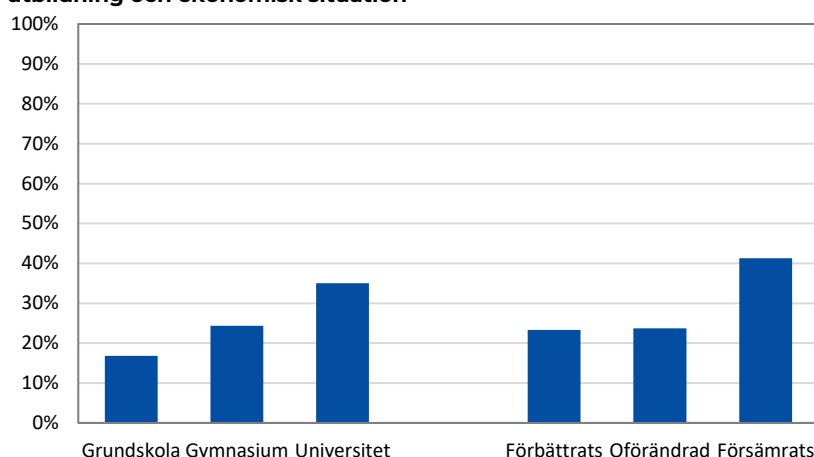

Not: I diagrammet ingår endast de svarande som tagit ställning till frågan. De som svarade "kan inte säga" var 13 % bland 16–29-åriga, 8 % bland 30–39-åriga, 13 % bland 40–49-åriga, 16 % bland 50–59-åriga, 13 % bland 60–69-åriga och 13 % bland 70-åriga och äldre.

Källa: ÅSUB

Andelen som har personlig erfarenhet av korruption är signifikant högre bland de med högre utbildning jämfört med dem som har grundskoleutbildning. Bland dem som upplever att deras ekonomiska situation har försämrats under det senaste året är andelen som har personlig erfarenhet av korruption signifikant högre än bland övriga svarande.

Figur 22. Andel (%) svarande som har haft personlig erfarenhet av korruption på Åland efter utbildning och ekonomisk situation

Not: I diagrammet ingår endast de svarande som tagit ställning till frågan. De som svarade "kan inte säga" var 17 % i gruppen för grundskola, 13 % i gymnasium och 11 % i universitet samt 10 % i gruppen för förbättrats, 12 % i oförändrad och 17 % i försämrats. Frågan om ekonomisk situation lyder: "Hur har enligt din mening din egen ekonomiska situation förändrats under de senaste 12 månaderna?"

Källa: ÅSUB

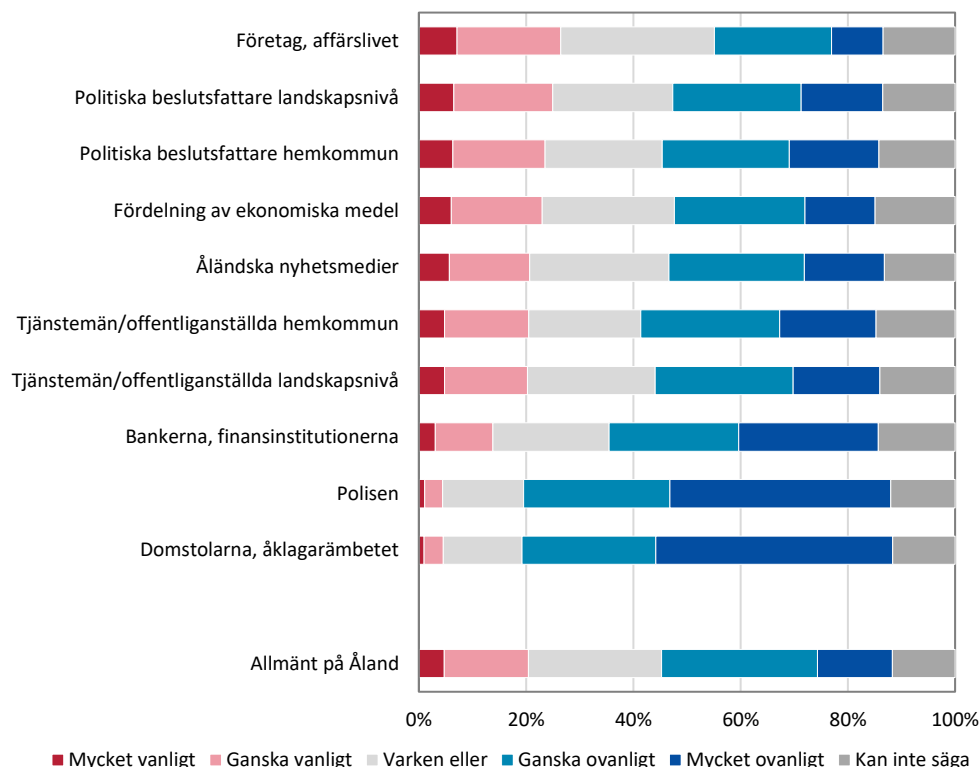
Korruption i institutioner och organisationer på Åland

I undersökningen kartlades även i vilken utsträckning de svarande tror att korruption förekommer i olika institutioner och organisationer på Åland. De svarande fick svara på frågan "*Allmänt sett, hur vanligt tror du att det är med korruption i följande institutioner och organisationer på Åland?*" på en skala från 1–5 samt svarsalternativet "*Kan inte säga*". Resultatet visas i Figur 23.

En femtedel anser att korruption är mycket eller ganska vanligt förekommande på Åland i allmänhet (5 procent mycket vanligt, 16 procent ganska vanligt). Motsvarande resultat i Åbo Akademis Barometern för korruption *allmänt i Finland* är 4 procent mycket vanligt och 19 procent ganska vanligt (Åbo Akademi, 2021).

De institutioner som upplevs ha minst korruption är domstolarna/åklagarämbetet, polisen och bankerna/finansinstitutionerna. Vanligast upplevs korruption vara i företaget/affärlivet.

Figur 23. Andel (%) svarande efter hur vanligt det tros vara med korruption i följande institutioner och organisationer på Åland

Källa: ÅSUB

I samband med frågan fanns möjlighet att ange en annan institution/organisation i vilken man anser att korruption är vanligt förekommande. Endast sex svarande fyllde i ett eget alternativ, i huvudsak olika offentliga institutioner eller myndigheter.

Det finns signifikanta skillnader mellan de svarande när det kommer till kön, ålder och utbildning. Kvinnor tror i högre utsträckning än männen att korruption är vanligt förekommande på Åland i allmänhet och att det förekommer i samband med fördelningen av ekonomiska medel till föreningar och projekt.

Vad gäller ålder tenderar de svarande i åldersgruppen 30–49 år över lag att uppfatta korruption som mer vanligt förekommande inom alla angivna institutioner/organisationer förutom inom polis- och domstolsväsendet där inga signifikanta ålderskillnader hittades. För polis- och rättsväsendet fanns det dock en signifikant skillnad i förhållande till de svarandes utbildning. De med lägre utbildningsnivå anser i högre grad än övriga svarande att korruption är mycket eller ganska vanligt inom polis- och rättsväsendet.

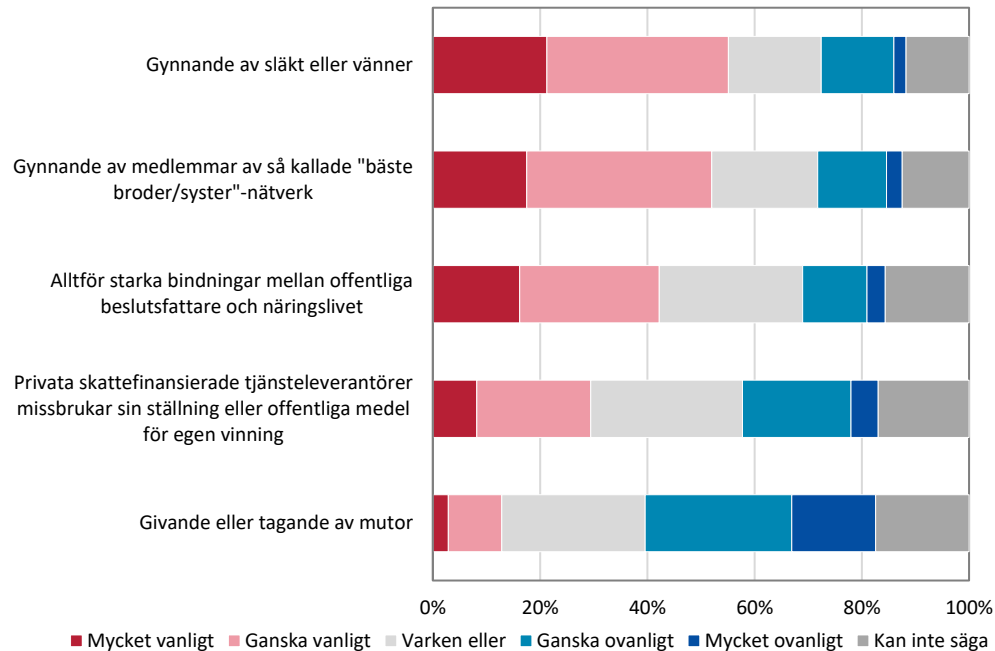
Praxis och företeelser inom den offentliga sektorn

I detta avsnitt kartläggs vilka former av korruption som upplevs förekomma inom den offentliga sektorn på Åland. Respondenterna fick svara på frågan "Hur vanlig skulle du uppskatta att följande praxis eller företeelse är inom den offentliga sektorn på Åland?" på en skala från 1–5 samt svarsalternativet "Kan inte säga".

Figur 24 visar att gynnande av släkt eller vänner och av så kallade bästa "broder/syster"-nätverk (till exempel jaktsällskap, idrottsföreningar, slutna sällskap) uppskattas vara de vanligast förekommande korruptionsformerna. Över hälften, 55 respektive 52 procent, uppger att dessa företeelser är mycket eller ganska vanliga

inom den offentliga sektorn på Åland. Ett stort antal svarande, 42 procent, anser även att det är mycket eller ganska vanligt med alltför starka bindningar mellan offentliga beslutsfattare och näringslivet.

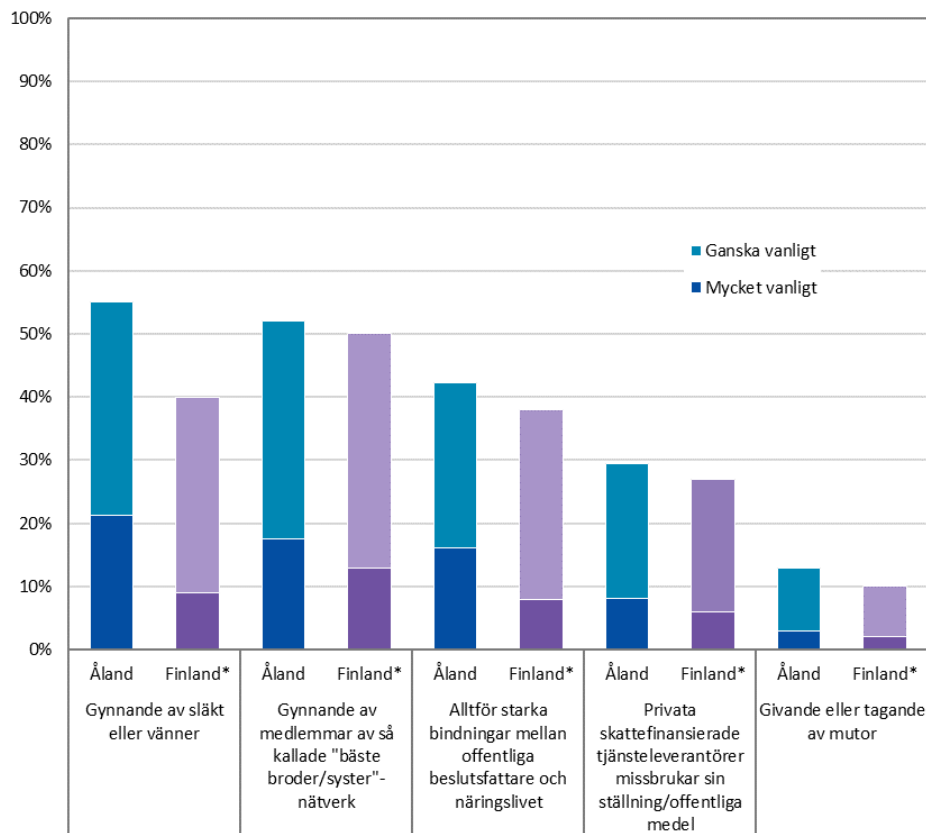
Figur 24. Andel (%) svarande efter hur vanligt följande praxis eller företeelse uppskattas vara inom den offentliga sektorn på Åland

Källa: ÅSUB

Frågan ställdes i samma form i Åbo Akademis medborgarpanel (Åbo Akademi, 2021) och resultatet följer samma mönster som på Åland, det vill säga att favorisering är den vanligaste formen av korruption bland de angivna formerna. Bland svenskspråkiga i Finland upplevs dock gynnande av "bäste broder/syster"-nätverk som vanligare än gynnande av släkt eller vänner, vilket på Åland är det omvända. Resultaten från båda undersökningar indikerar att företeelserna upplevs vara vanligare på Åland jämfört med den svenskspråkiga delen av Finland. Se Figur 25.

Figur 25. Andel (%) som anser följande praxis eller företeelse vara vanliga inom offentlig sektor på Åland i jämförelse med svenskspråkiga i Finland enligt Åbo Akademi's finlandssvenska medborgarpanel

Not: *"Finland" avser svenskspråkiga i Finland (inkl. Åland). Observera att det finns skillnader mellan studiernas mätmetod och -period.

Källa: Åland: ÅSUB; Finland: Åbo Akademi Barometern (Åbo Akademi, 2021)

Det finns signifikanta skillnader mellan svaren i förhållande till de svarandes ålder. Överlag tenderar svarande i åldern 30–49 år anse att följande praxis/företeelse är mer vanlig jämfört med övriga åldersgrupper: gynnande av släkt och vänner, alltför starka bindningar mellan offentliga beslutsfattare och näringslivet samt att privata skattefinansierade tjänsteleverantörer missbrukar sin ställning eller offentliga medel för egen vinning.

Lägre utbildade anser även i högre utsträckning att givande och tagande av mutor är vanligt förekommande än de med universitetsutbildning.

I samband med frågan om förekomsten av olika praxis eller företeelser fanns möjlighet att fritt formulera en egen praxis som man anser vara vanlig inom offentliga sektorn på Åland. Endast två svar inkom som rörde förfarandet inom offentlig sektor.

Korruption i kommuner, myndigheter och på Åland generellt

Avslutningsvis fick respondenterna ta ställning till ett antal påståenden om korruption i sin hemkommun och på Åland generellt samt även om hur bemötandet hos myndigheter på Åland fungerar. Resultatet visas i Figur 26.

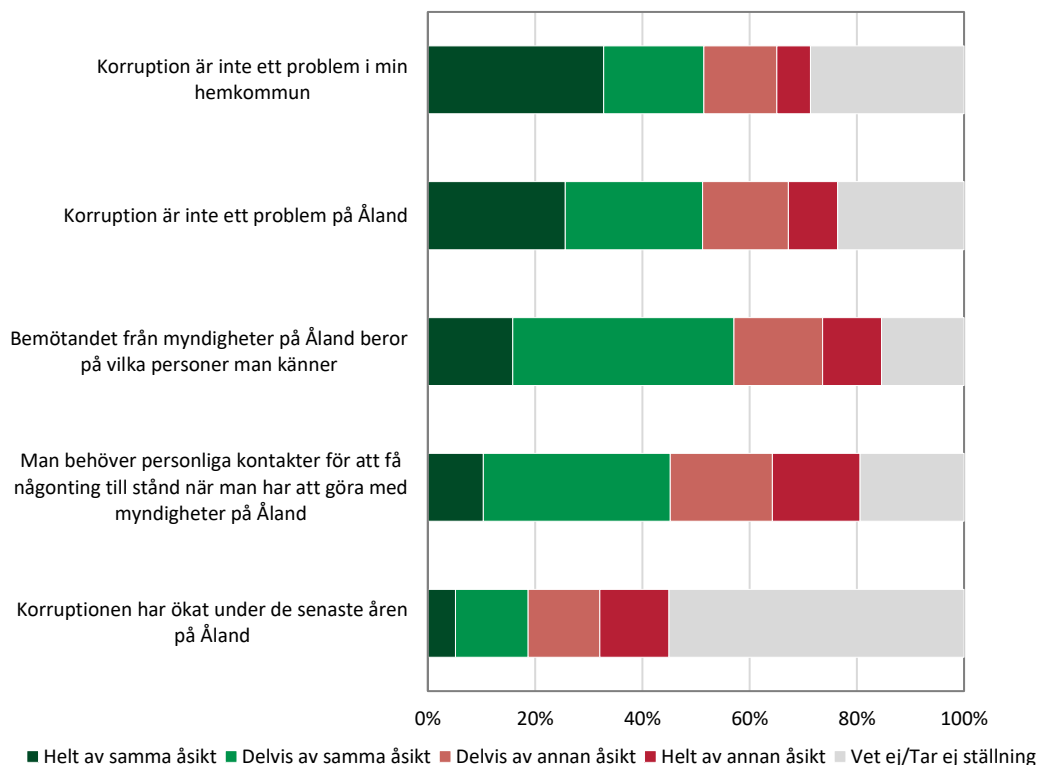
Ungefär hälften, 51 procent, av de svarande håller helt eller delvis med om att korruption *inte* är ett problem vare sig i sin hemkommun eller på Åland generellt. En femtedel, 20 procent, är dock delvis eller helt av en annan åsikt gällande korruption i hemkommunen och närmare en fjärdedel, 24 procent, är av en annan åsikt gällande

korruption på Åland. En stor del kunde inte svara eller valde att inte ta ställning till de två påståendena.

19 procent av de svarande håller helt eller delvis med om att korruptionen har ökat på Åland de senaste åren, medan 26 procent är delvis eller helt av en annan åsikt. Över hälften kunde eller ville inte svara på frågan.

När det kommer till personliga kontakter i kontakt med myndigheter håller 57 procent av de svarande helt eller delvis med om att bemötandet man får från myndigheter beror på vilka personer man känner och 45 procent är helt eller delvis av den åsikten att man behöver personliga kontakter för att få någonting till stånd när man har att göra med myndigheter på Åland.

Figur 26. Andel (%) svarande enligt åsikt om korruption på Åland

Källa: ÅSUB

I Åbo Akademis medborgarpanel (Åbo Akademi, 2021) ställdes likdana påståenden men med "Finland" i stället för "Åland". I likhet med de åländska resultaten uppger drygt hälften, 53 respektive 51 procent, av finlandssvenskarna att korruption *inte* är ett problem i hemkommunen eller i Finland generellt. Drygt en tredjedel, 36 procent, av finlandssvenskarna upplever att korruptionen har ökat i Finland under de senaste åren medan motsvarande siffra för Åland är 19 procent. Andelen som upplever att bemötande från myndigheter på Åland beror på vilka personer man känner är betydligt högre (57 %) än andelen finlandssvenskar som anser att bemötandet man får från myndighetshåll i Finland beror på vilka personer man känner (40 %). Andelen som anser att man behöver personliga kontakter för att få någonting till stånd när man har att göra med lokala myndigheter är 40 procent i den finlandssvenska studien och 45 procent i den åländska studien.

Signifikanta gruppskillnader i förhållande till de svarandes kön, bostadsort och födelseort finns. Överlag anser män i högre utsträckning än kvinnor att korruption inte är ett problem i hemkommunen eller på Åland i allmänhet. Samtidigt håller männen i högre utsträckning än kvinnorna med om att korruptionen har ökat på Åland samt att bemötandet hos myndigheter beror på vilka personer man känner.

De som är bosatta i skärgårdskommunerna håller i högre utsträckning med om att korruption *inte* är ett problem i hemkommunen, medan de som är bosatta i någon av i Mariehamn eller på landsbygden i högre utsträckning är av en delvis eller helt annan åsikt i frågan.

Svarande som är födda på Åland håller i högre utsträckning med om att korruptionen ökat på Åland under de senaste åren jämfört med de som är födda utanför Åland.

I slutet av enkäten fanns möjlighet att lämna öppna kommentarer och synpunkter. Närmare 40 kommentarer som berörde enkätens teman lämnades, 12 av dessa handlade om korruption:

Aktiva och viktiga personer har ofta större socialt nätverk, det leder lätt till medvetet gynnande eller omedvetet. Ens hjärtesak som politiker är väl ofta personligt kopplat -> inkl. anhöriga, vänners intressen.

Inte mutor som i pengar men "vems barn är du då" spelar roll.

Pga Åland och dess kommuners litenhet är det svårt att inte fatta gynnsamma beslut för sin släkt, granne, arb.kamrat o likn. Men tror inte att "kuvert med pengar" byter ägare inför möten är vanligt.

Att Åland är litet och "alla känner alla" är huvudsakligen en tillgång. Det möjliggör ett större förtroende människor emellan. Jag som levte i Sverige (...) kan säga att jag upplever anonymiteten i ett större samhälle som mer problematisk. Det bäddar för en annan sorts fördomar där människor som uppfattas annorlunda misstänkliggörs, och hamnar i utanförskap alldeles för lätt. (...) Ålands litenhet och lokala styre innebär ett starkare skyddsnät för alla ålänningar. Att det förekommer viss "svågerpolitik" i små samhällen är nog omöjligt att göra något åt.

Ett tiotal kommentarer berörde förtroende till institutioner, organisationer, myndigheter och samhällsstrukturen i stort. Det var stor bredd i kommentarerna som till största delen innehöll förbättringsförslag, men även positiv kritik vilket exemplifieras nedan:

Att Finland som välfärdssamhälle fungerar tills man behöver hjälp, i mitt fall p.g.a sjukdom.

Jag är pensionär och jag har god hjälp av soc. när det gäller inköpsresor med kollektivbil till butiken eller färjorna.

Det inkom även en handfull generella kommentarer, ett par om det osäkra världsläget men också nöjda medborgare:

Åland is a very beautiful place to live in it has a very efficient government system that works for all people regardless of where they're from smoothly .It's small society where people help other and almost everyone knows each other .Am grateful for being part this community and I can't ask for me ,I feel safer here with my family.

Åland är ett paradys men ålänningar har svårt att se skogen för alla träd. Önskar folk vore lite mer tacksamma och gnälla mindre.

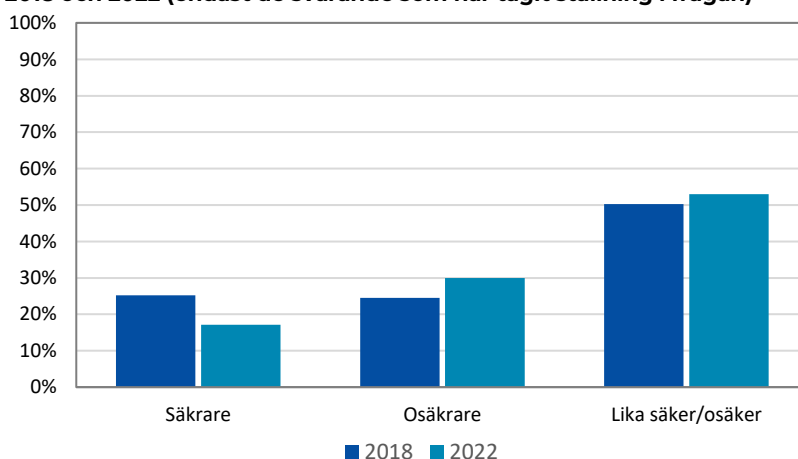
4.4 Åland och demilitariseringen

Inom ramen för temat politik, samhälle och demokrati inkluderades även en fråga om hur demilitariseringen upplevs påverka Ålands säkerhet vid eventuell militär konflikt. Frågan lydde: "Anser du att Åland ifall av en militär konflikt är säkrare eller osäkrare p.g.a. demilitariseringen" med svarsalternativen: *Säkrare, Osäkrare, Lika säker/osäker, Kan inte säga*. Frågan ingick även i tillägsstudien från 2018, men då med formuleringen "militär konflikt mellan stormakterna".

Liksom 2018 kunde närmare en femtedel av de svarande inte ta ställning till frågan: 16 procent valde svarsalternativet "Kan inte säga" och ett par procent lämnade frågan obesvarad. 2018 var det högre andel kvinnor samt svarande med lägre utbildning valde svarsalternativet "Kan inte säga". I denna undersökning är skillnaden mellan kvinnor och män betydligt större medan skillnaderna i utbildningsnivå inte längre är lika markanta.

Figur 27 visar resultatet för 2022 och 2018 exklusive de som valt att inte ta ställning till frågan. 2018 var svaren jämnt fördelade mellan de som ansåg att Åland var säkrare och de som ansåg att Åland var osäkrare på grund av demilitariseringen. 2022 har en förflyttning skett till en större andel som anser att Åland är osäkrare i fall av en militär konflikt på grund av demilitariseringen. Denna utveckling har eventuellt ett samband med den uppkomna diskussionen kring Ålands och Finlands säkerhet som föranletts av Rysslands invasion av Ukraina i februari 2022. Demilitariseringens roll och dess konsekvens har diskuterats flitigt i media under året (för mer, se de månatliga sammanställningarna över omnämnanden av Åland i finländsk media som tas fram av Ålands representation i Helsingfors på regeringen.ax).

Figur 27. Andel (%) svarande efter Ålands säkerhet i samband med en militär konflikt för år 2018 och 2022 (endast de svarande som har tagit ställning i frågan)

Not: I diagrammet ingår endast de svarande som tagit ställning till frågan och exkluderar därmed de 16 % som svarade "kan inte säga".

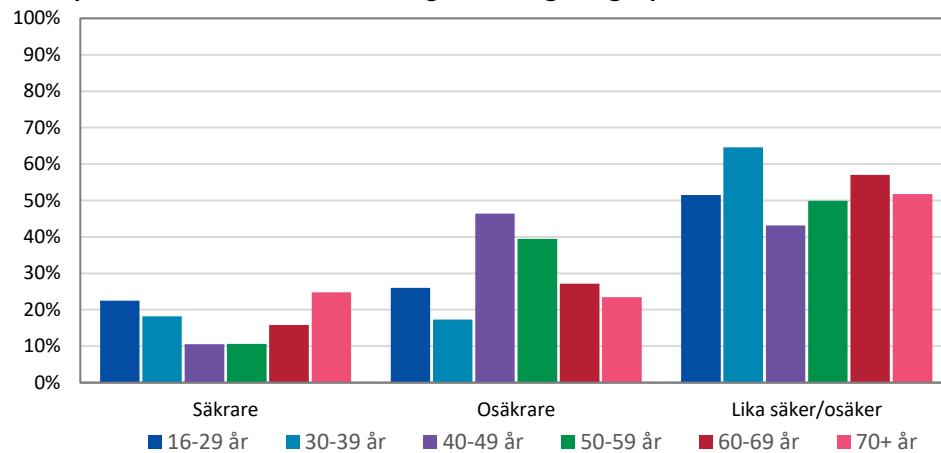
Frågan har justerats. 2018 lydde frågan "Anser du att Åland ifall av en militär konflikt mellan stormakterna är säkrare eller osäkrare p.g.a. demilitariseringen"

Resultatet från 2018 inkluderar totalt 442 svar

Källa: ÅSUB

Svarsfördelningen mellan de som är födda på Åland och de som är födda utanför Åland är jämnare i denna undersökning jämfört med 2018 och inga signifikanta skillnader i förhållande till födelseland kan ses. 2018 ansåg svarande födda utanför Åland i signifikant högre utsträckning än svarande födda på Åland att Åland vid en militär konflikt var osäkrare på grund av demilitariseringen. I denna undersökning finns det däremot signifikanta samband med de svarandes ålder. De som befinner sig i åldern 40–59 år anser i högre grad än övriga att Åland är osäkrare på grund av demilitariseringen, medan de som är 70 år och äldre i högre grad anser att Åland är säkrare. Majoriteten av 30–39-åringarna anser att Åland är lika säkert/osäkert. Se Figur 28.

Figur 28. Andel (%) svarande efter Ålands säkerhet i samband med en militär konflikt efter ålder (endast de svarande som har tagit ställning i frågan)

Not: I diagrammet ingår endast de svarande som tagit ställning till frågan. De som svarade "kan inte säga" var 21 % bland 16–29-åriga, 11 % bland 30–39-åriga, 11 % bland 40–49-åriga, 23 % bland 50–59-åriga, 14 % bland 60–69-åriga och 17 % bland 70-åriga och äldre.

Källa: ÅSUB

5. Upplevelsen av att blomstra

Detta är första gången upplevelsen av att blomstra mäts på Åland och resultatet kommer att användas för att följa upp en av indikatorerna för mål 1 i Utvecklings- och hållbarhetsagendan: "Andel av befolkningen som upplever sig blomstra för närvarande." (se mera på www.bärkraft.ax). För definition av begreppet "att blomstra", se avsnitt 2.1. För exakta frågeformuleringar och svarsalternativ, se enkäten i Bilaga 1.

Kortfattat mäts upplevelsen av att blomstra i den här undersökningen med hjälp av ett validerat mätinstrument framtaget av Harvarduniversitet (VanderWeele, 2017; Harvard University). Instrumentet omfattar 12 frågor som besvaras på en skala från 0–10 och frågorna grupperas in i sex frågeområden med två frågor per tema (se Figur 29).

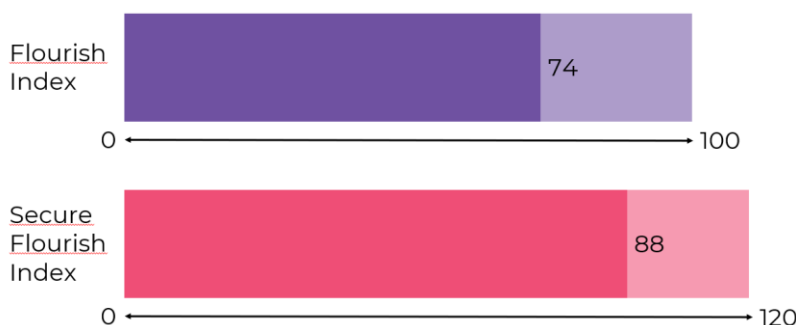
Figur 29. Delområden och -frågor i Secure Flourish Index

	1.Nöjdhet med livet	Hur nöjd är du på det stora hela med livet nu för tiden? Hur lycklig eller olycklig brukar du känna dig i allmänhet?
	2.Psykisk och fysisk hälsa	Hur skulle du bedöma din fysiska hälsa? Hur skulle du bedöma din allmänna psykiska hälsa?
	3.Meningsfullhet	Sammantaget, i vilken utsträckning känner du att det du gör i ditt liv är meningsfullt? Jag förstår mitt syfte i livet.
	4.Karaktärsdrag	Jag agerar alltid för att göra gott under alla omständigheter, även i svåra och utmanande situationer. Jag är alltid beredd att ge upp lite lycka nu för större lycka senare.
	5.Sociala relationer	Jag är nöjd med mina vänner och relationer. Mina relationer är precis så tillfredsställande som jag vill att de ska vara.
	6.Ekonomisk trygghet	Hur ofta oroar du dig för att kunna klara dina normala månatliga levnadskostnader? Hur ofta oroar du dig för saker som säkerhet, mat eller bostad?

Källa: VanderWeele, 2017 (Harvard University)

Summan av tema 1–5 skapar ett *Flourish Index* (skala 0–100) och ger en indikation på blomstrande vid en given tidpunkt. När man lägger till det sjätte temat "ekonomisk trygghet" skapas *Secure Flourish Index* (skala 0–120), vilket med den ekonomiska aspekten ger en indikation på möjligheten att fortsätta att blomstra på lång sikt.

Resultatet för de svarande i den här undersökning är Flourish Index 74 (skala 0–100) och Secure Flourish Index 88 (skala 0–120). Se Figur 30.

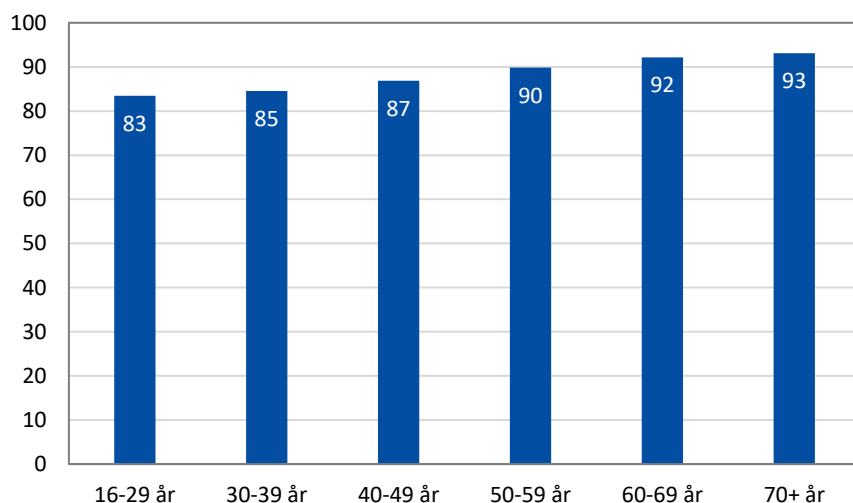
Figur 30. Flourish Index och Secure Flourish Index för Åland

Källa: ÅSUB

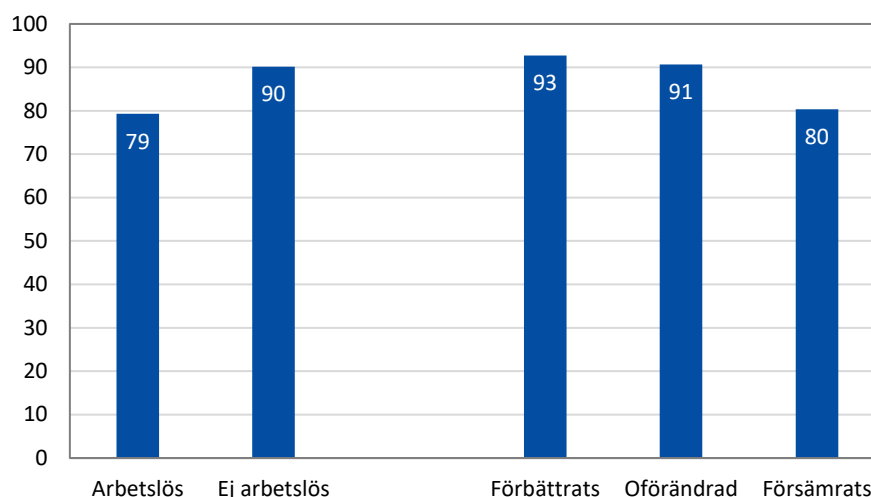
Medeltalet för de båda indexen är 7,4. Att medeltalet för Secure Flourish Index är på samma nivå som Flourish Index tyder på att det finns tillräcklig stabilitet och ekonomiska resurser för att blomstrandet ska kunna fortsätta (VanderWeele, 2017).

Secure Flourish Index analyserades för gruppkillnader och signifikanta skillnader i förhållande till de svarandes ålder och ekonomiska situation kunde hittas. Secure Flourish Index stiger med de svarandes ålder. Indexalet är signifikant högre bland de som är 60 år och äldre jämfört med åldersgruppen 16–39 år. Vad gäller de svarandes ekonomiska situation har de som har varit arbetslösa minst tre månader under de senaste fem åren samt de som upplever att deras ekonomiska situation har försämrats under det senaste året ett signifikant lägre Secure Flourish Index jämfört med övriga svarande. Se Figur 31 och 32.

Resultaten är motsvarande i Flourish Index, indexalet är signifikant högre bland de äldre svarande jämfört med yngre och signifikant lägre bland de svarande som har varit arbetslösa minst tre månader under de senaste fem åren samt de som upplever att deras ekonomiska situation har försämrats under det senaste året. Undersökningar om upplevelsen av att blomstra har tydligt visat att en otrygg ekonomisk situation har ett starkt samband med sämre möjligheter till att blomstra (Willen, Williamson, Walsh, Hyman, & Tootle Jr., 2022). Det är därmed ytterst viktigt att det ekonomiska perspektivet beaktas i mätningen av individers upplevelser av att blomstra på Åland.

Figur 31. Secure Flourish Index för Åland efter ålder

Källa: ÅSUB

Figur 32. Secure Flourish Index för Åland efter arbetslöshet och ekonomisk situation

Not: Arbetslös: "Har du under de senaste 5 åren varit arbetslös sammanhängande minst 3 månader?" (enkätfråga 8, svarsalternativ Ja, Nej, Kan inte svara); Ekonomisk situation: "Hur har, enligt din mening, din egen ekonomiska situation förändrats under de senaste 12 månaderna?" (enkätfråga 9, svarsalternativ Förbättrats, Förblivit ungefär densamma, Försämrats)

Källa: ÅSUB

Figur 33 visar medeltalet för respektive av de 12 frågorna/påståendena som Secure Flourish Index består av. Ju högre medeltal, desto mer "positivt" har de svarande svarat på påståendet/frågan. Området med högst medeltal är Karaktärsdrag följt av (i fallande ordning) Sociala relationer, Meningsfullhet, Ekonomisk trygghet, Hälsa och Nöjdhet med livet.

Figur 33. Medeltal för delfrågorna som ingår i Secure Flourish Index (skala 0-10, alla svarande)

Källa: ÅSUB

Det finns vissa signifikanta gruppskillnader, framför allt i förhållande till de svarandes ålder och ekonomiska situation. Generellt stiger medeltalet med åldern, det vill säga ju äldre åldersgrupp desto mer "positivt" resultat. Signifikanta skillnader mellan åldersgrupperna hittades för alla påståenden förutom nöjdhet med livet, självskattad fysisk hälsa, agera för att alltid göra gott samt beredskap att ge upp lite lycka nu för större lycka senare.

De som varit arbetslösa minst tre månader de senaste fem åren och de som upplever att deras ekonomiska situation försämrats under det senaste året ger genomgående mindre positiva svar jämfört med övriga svarande, med undantag för påståendet att man alltid agerar för att göra gott.

Den enda signifikanta skillnaden mellan könen är att kvinnor oroar sig mer för att klara sina normala månatliga levnadskostnader. I ÅSUBs enkät om Orosmoln (www.asub.ax/sv/utredning/vad-oroar-personer-pa-aland-hosten-2022) kan också ses att kvinnor oroar sig generellt mer än männen för saker i sitt egna liv. Även barnfamiljer oroar sig mer än övriga svarande för att klara sina levnadskostnader och är mindre benägna att offra lycka nu för lycka senare samt upplever även sämre psykisk hälsa.

6. Avslutande reflektioner

Tilliten i det åländska samhället kartlades för första gången 2018. I rapporten från den första tillitsstudien sammanställdes den teoretiska grunden för och forskningen kring tillit. Kunskapsunderlaget i undersökningen 2018 har varit en viktig vägvisare bland annat för samhällsdiskussioner på Åland och undersökningen har använts i förberedelser inför undersökningen 2022. Resultaten i den här rapporten följer upp utvecklingen av tillit, förtroende och relaterade områden på Åland. Att följa upp utvecklingen av dessa områden är centralt för att kunna upprätthålla den åländska tilliten på ett bra sätt även i framtiden. Förutom uppföljande resultat har vi i den här undersökningen breddat perspektivet till att omfatta ytterligare områden som har en nära koppling till tillit. De nya områdena handlar om korruption och upplevelsen av att blomstra. Syftet är att vi genom de nya frågorna får en mer djupgående inblick i hur tilliten kan förstärkas i samhället.

Sedan 2018 har flera internationella och globala händelser påverkat vardagen hos många ålänningar. Starten av coronapandemin 2020 och Ukrainakriget 2022 är bland de händelser som på ett konkret sätt har påverkat det åländska samhället och kan även ha påverkat ålänningars känsla av tillit. Resultaten i den här undersökningen visar bland annat att förtroendet för flera institutioner och grupper som haft huvudansvaret för centrala samhällsfunktioner under kristiderna har ökat på ett märkbart sätt. Resultaten tyder på att det är av stor vikt att kontinuerligt mäta tillit i samhället för att få indikationer om den allmänna upplevelsen av tillit och förtroendet som finns bland invånarna.

Förutom sambandet mellan tillit och förtroendet, visar resultaten i den här undersökningen att det även finns en korrelation mellan tillit och trygghet, nöjdhet med närdemokrati, synen på korruption och upplevelsen av att blomstra. Genom att studera dessa områden fås ett bredare perspektiv och en djupare förståelse för tillit som kan följas upp över tid.

Men hur kan vi se till att allt flera ålänningar har möjlighet att känna tillit och att blomstra?

De vanligaste vägarna till blomstrande människor anses ofta vara familjen, arbetet, utbildningen och det andliga i livet. Samhällets påverkan kan dock inte uteslutas. Trots att vi pratar om individens möjlighet till och upplevelsen av att blomstra, är ett välfungerande samhälle med bra ledarskap avgörande för möjligheten att blomstra. De institutioner och grupper som ofta nämns i nyckelpositioner är en effektiv och välfungerande regering, ett välfungerande finanssystem, avsaknad av korruption och stabilt civilsamhälle. Effekterna på möjlighet till att blomstra går dock åt båda håll: myndigheternas beslut påverkar individens blomstrande, men bra hälsa bland medborgarna, goda relationer, nöjdhet med livet, känsla av meningsfullhet och karaktär kan också anses bidra till att stärka institutioner. (för mera, se VanderWeele, 2017) Vägen till blomstrande medborgare är därmed dubbelriktad.

Slutligen är det viktigt att uppmärksamma att tillit, förtroende och övriga faktorer som vi har lyft fram i den här undersökningen kan fungera som alternativa mått för ett frodande samhälle. Bland annat Världsbanken har sedan länge uppmärksammat de utmaningar som traditionella mått för ekonomisk välfärd innebär. Det är viktigt att ifrågasätta och komplettera de välfärdsåtgärder som vanligen refereras till när välfärd mäts och jämförs, exempelvis bruttonationalprodukt (BNP). Ett lands BNP garanterar inte nödvändigtvis möjligheter för medborgarna att blomstra utan välfärden kan vara ojämnt fördelad i befolkningen. (VanderWeele, 2017). Nya mått på välfärd och

livskvalitet i samhället, där tillit ingår, blir därmed viktiga mätinstrument som komplettering (se till exempel *Nya mått på välfärd och livskvalitet i samhället. Underlagsrapport 4 till Framtidskommissionen, 2012*). I den här undersökningen har det framkommit att tilliten ofta upplevs vara svagare bland utsatta grupper. Dessa grupper kan bland annat vara personer som är ekonomiskt utsatta, personer som lider av dålig hälsa eller unga. Tilliten behöver följas upp över tid, särskilt i dessa grupper.

Referenser

American Psychological Association, Dictionary of Psychology,
<https://dictionary.apa.org/flourishing>

Bartling, B., Fehr, E., Huffman, D. & Netzer, N. (2018). The causal effect of trust. IZA Institute of Labor Economics, Discussion paper series No. 11917.

Bergh (2022). Policypaper maj 2022. Tankesmedjan Fores. www.fores.se

Blennberger, E. (2009). Att tolka tillit – begrepp och grundfrågor. I L. Trägårdh (red.), Tillit i det moderna Sverige – Den dumme svensken och andra mysterier (ss. 19–58). SNS Förlag.

Blennberger, E. (2017). Vad är tillit? Hämtad den 1.3.2018 från
<https://www.youtube.com/watch?v=53814LVfhMM&t=31s>

Brockner, J., Siegel, P. A., Daly, J. P., Tyler, T., & Martin, C. (1997). When trust matters: The moderating effect of outcome favorability. *Administrative Science Quarterly*, Vol. 42(3), 558–583.

Bärkraft, 2016. www.barkraft.ax

Duignan, B. (2020). Eudaimonia. Encyclopedia Britannica.
<https://www.britannica.com/topic/eudaimonia>. Hämtad 19.8.2021

ESS 2016. European Social Survey. <https://www.europeansocialsurvey.org/>. Data hämtad från <https://ess-search.nsd.no/> 15.11.2022

ESS 2020. European Social Survey. <https://www.europeansocialsurvey.org/>. Data hämtad från <https://ess-search.nsd.no/> 15.11.2022

Europakommissionen, 2022. Special Eurobarometer 523, *Corruption*.
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2658>

Falk (2022). Svenska förtroendetrender 1986–2021. SOM-institutet, Göteborgs Universitet. Länk: <https://www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/rapporter>

Folkhälsomyndigheten. 2022. Ängslan, oro eller ångest [Internet]. Hämtad 28.11.2022 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/fu-angslan-oro-angest>

Glatz, C. & Schwedtfeger, A. (2022). Disentangling the causal structure between social trust, institutional trust, and subjective well-being. *Social Indicators Research*, 163, 1323–1348.

Harvard University, <https://hfh.fas.harvard.edu/measuring-flourishing>

Henderson & Churi (2019). Trust and human flourishing. In M. Todd Henderson & Salen Churi (eds.) *The Trust Revolution*, 22–28. Cambridge University Press. Hämtad 29.11.2022 från <https://www.cambridge.org/core/books/abs/trust-revolution/trust-and-human-flourishing/5890E7F48162A25B52E62BC309CA7920>

Holmberg, Sören & Rothstein, Bo (2022). Den svenska tilliten fortsatt hög – men sjunker i utsatta grupper. I Ulrika Andersson, Henrik Oscarsson, Björn Rönnestrand & Nora Theorin (red) *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Holmberg, S., & Weibull, L. (2013). Förtroendet för samhällets institutioner – Utvecklingen i Sverige 1986–2012. SOM-institutets temaserie 2013:1.

Klingemann, H.-D. (2014). Dissatisfied democrats. Democratic maturation in old and new democracies. In Russell J. Dalton & Christian Welzel (eds.) *The Civic Culture Transformed. From Allegiant to Assertive Citizens*, 116–157. The Cambridge University Press.

Martinsson & Andersson (2022). Svenska trender 1986–2021. SOM-institutet, Göteborgs Universitet. Länk: <https://www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/rapporter>

Nya mått på välfärd och livskvalitet i samhället, 2012. Underlagsrapport 4 till Framtidskommissionen (Filip Fors). Stockholm: Elanders Sverige AB.

Rothstein, Bo (1997). Sociala fällor och tillitens problem. I Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Ett missnöjt folk?* Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Sandelin (2022). Svenska demokratitrender 1986-2021. SOM-institutet, Göteborgs Universitet. Länk: <https://www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/rapporter>

THL, 2021. Enkät Hälsa i skolan. Institutet för hälsa och välfärd. Hämtad från https://sampo.thl.fi/pivot/prod/sv/ktk/ktk1/summary_trendi2 28.11.2022

Trägårdh, L., Wallman Lundåsen, S., Wollebaek, D., & Svedberg, L. (2013). Den svala svenska tilliten – förutsättningar och utmaningar. Stockholm: SNS Förlag.

Uslaner, E. M. (2017). The study of trust. In Eric M. Uslaner (ed.) *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*, 3-14. Cambridge University Press.

VanderWeele, T. J. (2017). On the promotion of human flourishing. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(31), 8148-8156. <https://www.pnas.org/doi/pdf/10.1073/pnas.170>. Hämtad 19.8.2021

Warren, M. (2017). Trust and democracy. In Eric M. Uslaner (ed.) *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*, 75-94. Cambridge University Press.

Wells T. (n.d.) Sen's Capability Approach. The Internet Encyclopedia of Philosophy, ISSN 2161-0002, <https://iep.utm.edu/>. Hämtad 19.8.2021

Węziak-Białowolska, D., McNeely, E., & VanderWeele, T. J. (2019A). Human flourishing in cross cultural settings. Evidence from the United States, China, Sri Lanka, Cambodia, and Mexico. *Frontiers in Psychology*, 10, 1269.

Weziak-Bialowolska, D., McNeely, E., & VanderWeele, T. J. (2019B). Flourish index and secure flourish index-validation in workplace settings. *Cogent Psychology*, 6(1), 1598926.

Willen, Williamson, Walsh, Hyman, & Tootle Jr. (2022). Rethinking flourishing: Critical insights and qualitative perspectives from the U.S. Midwest.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S266656032100057>.

Wu, C. & Wilkes, R. (2018). Finding critical trusters: A response pattern model of political trust. *International Journal of Comparative Sociology*, Vol. 59(2), 110-138.

Ylikännö, Hakala & Kangas, 2018. Policy Brief 4/2018. The consortium project Tackling Inequalities in Time of Austerity (TITA). <https://sites.utu.fi/tita/luottamus-ja-sosiaaliturva-yhteiskunnallisen-turvallisuuden-takeena/>

ÅSUB Rapport 2018:5. *Tillitsstudie för Åland 2018*

ÅSUB 2022. *Vad oroar personer på Åland hösten 2022?*

<https://www.asub.ax/sv/utredning/vad-oroar-personer-pa-aland-hosten-2022>.

Hämtad 7.12.2022

Åbo Akademi (2021). *Finlandssvenskarna och korruption*. Medborgarpanelen

Barometern (Fredrik Malmberg). <https://www.barometern.fi/resultat-fran-panelen/>

Bilaga 1. Enkät och följebrev

Enkätnummer: «ID_NR»

Brevnr	Sidnr
65	1 (1)
Datum	Dnr
1.9.2022	ÅSUB 2022/57

Namn
Adress

Tillitsstudie för Åland 2022

Hej!

Du har blivit slumpmässigt utvald att delta i en undersökning om *tillit på Åland*. Graden av tillit används som ett mått på ett socialt hållbart samhälle där hög tillit till medmänniskor kan ses som ett slags socialt kapital som bidrar till sammanhållning i samhället. Undersökningen är en uppföljning av en tidigare studie från 2018 och genomförs av Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) på uppdrag av Ålands landskapsregering. Resultatet redovisas på ÅSUB:s webbplats (www.asub.ax) i slutet av året.

Vi hoppas att du kan ta dig tid att svara på enkäten. Varje svar är betydelsefullt för undersökningens resultat och tillförlitlighet. Som tack för hjälpen lottar vi ut 200 euro bland alla som svarat.

Du kan skicka in dina svar på bifogad pappersenkät, men helst ser vi att du svarar på nätet. Du hittar enkäten på www.asub.ax/tillit eller genom att skanna QR-koden till höger.

I första svarsrutan anger du ditt personliga enkätnummer «ID_NR».

Vänligen besvara enkäten senast **torsdagen den 15 september**.

Svaren samlas in och behandlas endast av ÅSUB som följer statistiklagen för Åland (ÅFS 42/94) samt EU:s dataskyddsförordning (2016/679). För dataskydd och behandling av personuppgifter (personuppgiftspolicy), se www.asub.ax/sv/om-asub/dataskydd-och-behandling-personuppgifter-personuppgiftspolicy. Uppgifterna hanteras med sekretess och används enbart för den här undersökningen. Resultaten publiceras så att enskilda personer inte kan identifieras. Frågeformuläret är numrerat för att undvika onödiga påminnelser och för att kunna dra en vinnare bland dem som svarat. Att delta i undersökningen är frivilligt.

Om du har frågor kring undersökningen eller behöver hjälp med att fylla i enkäten, kontakta oss!

The questionnaire is also available in English at www.asub.ax/trust. If you have any questions or need assistance when filling in the questionnaire, please contact us!

Stort tack för din hjälp!

Maria Viktorsson
maria.viktorsson@asub.ax
tel. 25 583

Sanna Roos
sanna.roos@asub.ax
tel. 25 489

Ålands statistik- och utredningsbyrå
PB 1187, AX-22111 Mariehamn
+358 18 25 490 | info@asub.ax | www.asub.ax

9072467319

Tillitsstudie 2022

Ålands statistik- och
utredningsbyrå

Kryssa i de alternativ som bäst passar dig, endast ett kryss per fråga/delfråga.
Vänligen fyll i blanketten tydligt - svaren läses maskinellt. Stort tack!

FRÅGOR OM DIG

- Jag är ☐ kvinna ☐ man ☐ Vill inte svara
- Mitt födelseår _____
- Jag bor ☐ i Mariehamn ☐ på landsbygden ☐ i skärgården
- I mitt hushåll bor _____ vuxna och _____ barn under 18 år
(Fyll i antalet inklusive dig själv)
- Jag är född ☐ på Åland ☐ i övriga Finland ☐ i Sverige ☐ i övriga Norden ☐ i övriga världen
- Om du är född utanför Åland, hur länge har du bott sammanhängande här?
☐ Mindre än 3 år
☐ Mer än 3 år
- Min högsta avslutade utbildning:
☐ Grundskola/folkskola/mellanskola
☐ Yrkeskola/institut/gymnasium
☐ Universitet/högskola
☐ Ingen/går i grundskolan
- Har du under de senaste 5 åren varit arbetslös sammanhängande i minst 3 månader?
☐ Ja
☐ Nej
☐ Kan inte svara
- Hur har, enligt din mening, din egen ekonomiska situation förändrats under de senaste 12 månaderna?
☐ Förbättrats
☐ Förblivit ungefär densamma
☐ Försämrats

UPPLEVELSEN AV ATT "BLOMSTRA"

10. På det hela taget, uppskatta följande (på skalan 0-10):

Hur nöjd är du på det stora hela med livet nu för tiden?	Inte alls nöjd 0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Fullkomligt nöjd 10
Hur lycklig eller olycklig brukar du känna dig i allmänhet?	Extremt olycklig										Extremt lycklig
Hur skulle du bedöma din fysiska hälsa?	Dålig										Utmärkt
Hur skulle du bedöma din allmänna psykiska hälsa?											
Sammantaget, i vilken utsträckning känner du att det du gör i ditt liv är meningsfullt?	Inte alls meningsfullt 0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Definitivt meningsfullt 10

2092467314

	Håller inte alls med										Håller helt med												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Jag förstår mitt syfte i livet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är nöjd med mina vänner och relationer.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mina relationer är precis så tillfredsställande som jag vill att de ska vara.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag agerar alltid för att göra gott under alla omständigheter, även i svåra och utmanande situationer.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är alltid beredd att ge upp lite lycka nu för större lycka senare.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hur ofta oroar du dig för att kunna klara dina normala månatliga levnadskostnader?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hur ofta oroar du dig för saker som säkerhet, mat eller bostad?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

TILLIT OCH TRYGGHET

11. Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende
Regeringen på Åland	☐	☐	☐	☐	☐
Polisen	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐
Det sociala trygghetssystemet (t.ex. äldreomsorg, sociala stöd)	☐	☐	☐	☐	☐
Gränsbevakningen	☐	☐	☐	☐	☐
Lagtinget på Åland	☐	☐	☐	☐	☐
Bankerna	☐	☐	☐	☐	☐
De fackliga organisationerna	☐	☐	☐	☐	☐
Tidningarna (i allmänhet)	☐	☐	☐	☐	☐
Radio och tv (i allmänhet)	☐	☐	☐	☐	☐
Utbildningssystemet	☐	☐	☐	☐	☐
Internationella storföretag	☐	☐	☐	☐	☐
Företag verksamma på Åland	☐	☐	☐	☐	☐
Religiösa samfund	☐	☐	☐	☐	☐
Domstolarna	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunala beslutsfattare	☐	☐	☐	☐	☐
De politiska partierna	☐	☐	☐	☐	☐
Miljöorganisationer	☐	☐	☐	☐	☐
Humanitära organisationer	☐	☐	☐	☐	☐
Försvarsmakten i Finland	☐	☐	☐	☐	☐
Finlands regering	☐	☐	☐	☐	☐
EU (Europeiska Unionen)	☐	☐	☐	☐	☐
NATO (Nordatlantiska fördragsorganisationen)	☐	☐	☐	☐	☐
FN (Förenta Nationerna)	☐	☐	☐	☐	☐

6476467314

12. Skulle du säga att man i allmänhet kan lita på de flesta människor eller att man inte kan vara nog försiktig när man har att göra med andra människor? Välj ett alternativ på skalan 0-10.

Man kan inte vara
nog försiktig

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Man kan lita på de
flesta människor

13. Har du personligen någon att kontakta...

	Ja	Nej
...för hjälp med hushålls- eller trädgårdsarbete som du inte kan göra själv?	☐	☐
...för hjälp hemma om du är sjuk och sängliggande för några dagar?	☐	☐
...om du känner dig ledsen eller deprimerad och behöver någon att prata med?	☐	☐
...för råd vid problem som handlar om familjen?	☐	☐
...om du önskar sällskap till en fest eller något annat evenemang?	☐	☐

14. Om du går ut ensam sent en kväll i området där du bor, känner du dig då...

☐ mycket trygg ☐ ganska trygg ☐ ganska otrygg ☐ mycket otrygg ☐ Jag går aldrig ut ensam sent på kvällarna

DET ÅLÄNDSKA SAMHÄLLET

15. Hur intresserad är du i allmänhet av politik?

☐ Mycket intresserad
☐ Ganska intresserad
☐ Inte särskilt intresserad
☐ Inte alls intresserad

16. Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av följande?

	Ja	Nej	Kan inte svara
Utfört frivilligarbete i en ideell organisation eller förening	☐	☐	☐
Haft förtroendeuppdrag	☐	☐	☐
Använt eller synliggjort kampanjmaterial, t.ex. en knapp, dekal eller dylikt	☐	☐	☐
Skrivit under en namninsamling (även digitalt)	☐	☐	☐
Deltagit i en demonstration	☐	☐	☐
Kontaktat en politiker	☐	☐	☐
Bojkottat, dvs. låtit bli eller undvikit att köpa vissa produkter	☐	☐	☐

17. Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i:

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd/missnöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
EU	☐	☐	☐	☐	☐
Finland	☐	☐	☐	☐	☐
Åland	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐

18. Anser du att Åland i fall av en militär konflikt är säkrare eller osäkrare p.g.a. demilitariseringen?

☐ Säkrare
☐ Osäkrare
☐ Lika säker/osäker
☐ Kan inte säga

19. Har du eller någon nära till dig haft personliga erfarenheter på Åland av något som kan kallas korruption*?

*Med korruption menas missbruk av (offentlig) makt för egen vinning. Korruption kan handla om mutor, förskringring, favorisering av släkt och vänner eller liknande.

☐ Ja
☐ Nej
☐ Kan inte säga

2671467317

20. Allmänt sett, hur vanligt tror du att det är med korruption i följande institutioner och organisationer på Åland?

	Mycket ovanligt	Ganska ovanligt	Varken vanligt eller ovanligt	Ganska vanligt	Mycket vanligt	Kan inte säga
Politiska beslutsfattare på landskapsnivå	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politiska beslutsfattare i din hemkommun	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tjänstemän och offentliganställda på landskapsnivå	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tjänstemän och offentliganställda i din hemkommun	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fördelningen av ekonomiska medel till föreningar och projekt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Polisen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Domstolarna, åklagarämbetet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Företag, affärslivet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bankerna, finansinstitutionerna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åländska nyhetsmedier	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Allmänt på Åland	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Annan institution/organisation, vilken? _____

21. Hur vanlig skulle du uppskatta att följande praxis eller företeelse är inom den offentliga sektorn på Åland?

	Mycket ovanligt	Ganska ovanligt	Varken vanligt/ ovanligt	Ganska vanligt	Mycket vanligt	Kan inte säga
Gynnande av medlemmar av så kallade "bäste broder/syster"-nätverk (t.ex. jaktsällskap, idrottsföreningar, slutna sällskap)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gynnande av släkt eller vänner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alltför starka bindningar mellan offentliga beslutsfattare och näringslivet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Att privata skattefinansierade tjänsteleverantörer missbrukar sin ställning eller offentliga medel för egen vinning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Givande eller tagande av mutor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Annan praxis, vad? _____

22. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?

	Helt av samma åsikt	Delvis av samma åsikt	Delvis av annan åsikt	Helt av annan åsikt	Vet ej/ Tar ej ställning
Korruption är inte ett problem i min hemkommun	☐	☐	☐	☐	☐
Korruption är inte ett problem på Åland	☐	☐	☐	☐	☐
Bemötandet man får från myndigheter på Åland beror på vilka personer man känner	☐	☐	☐	☐	☐
Man behöver personliga kontakter för att få någonting till stånd när man har att göra med myndigheter på Åland	☐	☐	☐	☐	☐
Korruptionen har ökat under de senaste åren på Åland	☐	☐	☐	☐	☐

Har du övriga kommentarer eller synpunkter?

Tack för din medverkan!

Vill du få fler möjligheter att dela dina erfarenheter och synpunkter? Då är du välkommen att anmäla dig till ÅSUBs webbpanel genom att ange din e-postadress nedan (eller i formuläret på www.asub.ax/webbpanel):

Din e-postadress: _____

ÅSUBs webbpanel är ett register med personer som vill delta i undersökningar online och används framför allt när ÅSUB vill samla in information extra snabbt. Du kommer att bli inbjuden högst två-tre gånger/år.

Det är frivilligt att delta och du kan när som helst välja att gå ur panelen. Din e-postadress används endast i detta syfte.

Bilaga 2. Teknisk bilaga

1. Kvalitetsredovisning
2. Viktning av svars materialet och analyserna
3. Grundläggande statistiska uppgifter

1. Kvalitetsredovisning

Undersökningens kvalitetsredovisning är en självkritisk bedömning som synliggör undersökningens kvalitet. Att redovisa undersökningens kvalitet hjälper läsaren att tolka och använda resultaten på ett korrekt sätt.

Frågornas validitet och reliabilitet

Enkätfrågornas kvalitet kan beskrivas med validitet och reliabilitet. Begreppet validitet refererar till att frågorna är tydliga och mäter det som de ska, medan reliabilitet beskriver tillförlitligheten i mätningen (samma resultat framkommer vid upprepade mätningar). Mätfel kan uppstå om frågeformuläret innehåller ledande eller oklara frågor.

För att minimera risken för bristfällig validitet och reliabilitet har frågor från internationella och vetenskapliga studier använts i den här undersökningen. I enkätens delområde *Tillit och förtroende* har etablerade internationella undersökningar som World Value Survey, European Values Study och European Social Survey använts som referens. Dessutom ställs liknande frågor som SOM-institutets undersökningar vid Göteborgs universitet för att ytterligare förstärka jämförbarheten med närregionerna. Samtliga jämförelser mellan resultaten på Åland och övriga länder eller regioner är dock främst indikativa¹. För att kunna mäta ändringar i resultaten för tillit och förtroende över tid har samma frågor använts som i ÅSUBs tillitsstudie 2018.

Enkätens delområde *Upplevelsen av att "blomstra"* sammanställer frågor som har hämtats från forskning. Att blomstra mäts med hjälp av ett validerat instrument som skapats vid Harvard universitet och som är relativt nytt inom områden som mäter individers möjligheter till att blomstra (engl. flourishing). Mätinstrumentet har tidigare testats i populationer i olika delar av världen (bland annat USA, Sri Lanka, Kambodja, Kina och Mexiko, för mera se Węziak-Białowolska, McNeely, & VanderWeele, 2019A). Vissa delfrågor i mätinstrumentet är även jämförbara med frågor som ställdes i tillitsstudien 2018.

De två skalorna för upplevelsen av att blomstra hade följande statistisk reliabilitet: Flourish Index (Cronbach's alpha, 10 items) = .91 och Secure Flourish Index (Cronbach's alpha, 12 items) = .90.

I enkätens delområde *Det åländska samhället* ställs mer specifika frågor kring politik, delaktighet och demokrati samt frågor om korruption. Frågorna om politiskt intresse, delaktighet och demokrati stämmer från etablerade internationella studier (se delområdet *Tillit och förtroende*). Demilitariseringsfrågan (Fråga 26. Anser du att Åland i fall av en militär konflikt mellan stormakterna är säkrare eller osäkrare p.g.a. demilitariseringen?) utgör ett undantag, då frågan ursprungligen har ställts i samband med undersökningar vid Ålands fredsinstitut. Samtliga frågor har även ställts i tillitsstudien 2018, vilket åter möjliggör jämförbarhet över tid. I delområdet ingår slutligen även frågor om korruption som har hämtats från forskning. Korruptionsfrågorna har anpassats till åländska förhållanden men de har sin grund i undersökningar som publicerats vid Åbo Akademi.

De frågor som har översatts från engelska till svenska har granskats av språksakkunniga.

¹ Se t.ex. Alemán & Woods, 2015, som ifrågasätter jämförbarhet i resultaten för WVS.

Datainsamling och bearbetning av svarsmaterialet

Ett datainsamlingsfel kan uppstå om det finns tekniska problem i webbenkäten, tryckfel eller annat som skapar en källa till felaktiga uppgifter i materialet. Datainsamlingen inleddes i början av september 2022 genom att skicka en skriftlig inbjudan att delta i undersökningen till personer som hörde till undersökningens urval. I följebrevet informerades om möjligheten att besvara enkäten antingen genom att fylla i och returnera den bifogade pappersenkäten eller genom att svara elektroniskt på länken www.asub.ax/tillit. I följebrevet bifogades även en QR-kod som en snabbblänk till den elektroniska enkäten.

Ett påminnelsebrev skickades till de svarande som inte hade besvarat enkäten två veckor efter den ursprungliga inbjudan och ytterligare en påminnelse gjordes senare till enbart åldersgruppen 16–49 år, som vid tidpunkten för påminnelsen hade svarat i lägre utsträckning än övriga åldersgrupper. Insamlingen av enkätsvar genomfördes september-oktober 2022.

Pappersenkäten som har använts i den här undersökningen skapades i dataprogrammet TeleForm. Programmet möjliggör att de returnerade enkäterna skannas in och kan kontrolleras genom att programvaran uppmärksammar otydliga markeringar och text. Dessutom har maskininläsningen av papperssvar kontrollerats i efterhand.

I de fall där respondenten i pappersenkäten har valt två svarsalternativ har det genomsnittliga eller mer neutrala svarsalternativet använts i inläsningen. För närmare uppgifter om viktningen av materialet och analyserna, se del 2. *Viktning av materialet och analyserna*.

Ett representativt urval

Rampopulationen i den här undersökningen består av 24 080 personer som enligt befolkningsregistret är bosatta på Åland och i åldern 16–85 år. Av dessa valdes slumpmässigt 1 201 personer till urvalet. Det totala urvalet i den här undersökningen reducerades med antalet personer som inte kunde nås på grund av en ogiltig adress eller som annars var oförmögna att svara på enkäten (18 personer). Detta individbortfall motsvarar 1,5 procent av det totala urvalet. Det slutliga urvalet bestod därmed av 1 183 personer. Totalt svarade 586 personer på enkäten och undersökningens svarsprocent blev därmed 50 procent.

visar urvalet och svarsprocenten efter kön, ålder och region. Mer detaljerade uppgifter om viktningssprocessen finns i den tekniska bilagan del 2 *Viktning av materialet och analyserna*.

Tabell 2. Antal och andel svarande (viktat och oviktat) efter bakgrundsvariabler

		Antal svarande oviktat	Andel svarande oviktat	Antal svarande viktat	Andel svarande viktat
Totalt		586	100,0	586	100,0
Kön	Kvinna	307	52,4	294	50,2
	Man	260	44,4	292	49,8
Ålder	16-29 år	77	13,1	95	16,2
	30-39 år	72	12,3	92	15,7
	40-49 år	75	12,8	91	15,5
	50-59 år	94	16,0	105	17,9
	60-69 år	128	21,8	95	16,2
	70+ år	140	23,9	108	18,4
Region	Mariehamn	250	42,7	235	40,1
	Landsbygden	293	50,0	312	53,2
	Skärgården	43	7,3	39	6,7

Not: Totalt 3,2 % av de svarande ville inte uppge kön. Urvalsram = Ålands befolkning 16–85 år.

Källa: ÅSUB

Ett bortfallsfel finns i svarsmaterial om bortfallet är överrepresenterat i förhållande till någon av undersökningens bakgrundsvariabler. Ett urvalsfel hänvisar till de fel som uppstår när vi drar slutsatser för populationen från urval i stället för att göra en totalundersökning. Med andra ord finns det en avvikelse som uppstår mellan värdet på skattningen i urvalet och värdet vi skulle ha fått i en totalundersökning. Urvalsfelet kan mätas genom en signifikansanalys för en specificerad signifikansnivå ($p < .01$ i den här undersökningen).

Till eventuella urvalsfel hör även fall där materialet innehåller personer som inte borde vara med i undersökningen (övertäckning). I den här undersökningen fanns fyra svarande med som baserat på bakgrundsuppgifter kunde antas vara en person utanför urvalet. Efter övervägande fattades ett beslut att inkludera dessa svarande i svarsmaterialet på grund av noggrant ifyllda svar som var representativa i förhållande till bland annat region.

Ett urvalsfel kan även omfatta undertäckning genom att fördelningen av de svarande inte motsvarar fördelningen av rampopulationen. *Tabell 1* visar fördelningen av de svarande i den här undersökningen (oviktat och viktat) efter kön, åldersgrupp och region. Viktning kan delvis kompensera för bortfallet i svarsmaterialet, för mera om materialets viktning, se avsnitt *Viktning av svarsmaterialet och analyserna*.

Partiellt bortfall hänvisar till enskilda värden som saknas till exempel för vissa frågor. Det partiella bortfallet i enkätfrågorna för den här undersökningen var relativt litet och varierade upp till 7,6 procent (Fråga 16 om delaktighet: förtroendeuppdrag).

Etiska synpunkter

Enkätfrågor kan ha negativ påverkan på de svarande eller på undersökningsklimatet om de väcker ångest eller andra negativa känslor hos den svarande. I den här undersökningen erbjöds de svarande svarsalternativet "Kan inte säga" eller liknande

för att den svarande ska kunna avstå från de frågor i enkäten som av någon anledning känns betungande. Även det neutrala mittenalternativet kan fungera som en liknande svarsmöjlighet. Bortfallet genom svarsalternativet "Kan inte svara" var följande:

- Fråga 8 (arbetslöshet): 4,1 %
- Fråga 16 (delaktighet): 1,1–3,9 %
- Fråga 18 (demilitarisering): 19 %
- Fråga 19 (erfarenhet av korruption): 12,4 %
- Fråga 20 (korruption i institutioner): 11,5–14,8 %
- Fråga 21 (korruption i praxis eller företeelse): 11,5–16,9 %
- Fråga 22 (påståenden om korruption, svarsalternativet "vet ej/tar ej ställning"): 15,1–54,2 %

Etiska synpunkter omfattar även hanteringen av personuppgifter för vilket ÅSUB har väletablerade och genomtänkta rutiner. I foljebrevet som skickades i samband med den här undersökningen angavs tydligt den lagstiftning som styr hanteringen av personuppgifterna i undersökningen. Information om lagar och riktlinjer gällande hantering av svarsuppgifter anges även på ÅSUBs webbplats (www.asub.ax). Resultaten som publiceras i den här rapporten presenteras på ett sätt som hindrar att enskilda personer kan identifieras.

2. Viktning av svarmaterialet och analyserna

Olika viktningmetoder kan användas för att skapa representativitet i materialet. SOM-institutet vid Göteborgs universitet har studerat konsekvenser som skevheter i representativiteten har för undersökningens reliabilitet. I studien (Markstedt, 2014) viktades resultaten för kön, ålder² och geografisk hemvist och sedan jämfördes de viktade svaren med resultaten för den oviktade gruppen. Jämförelserna visade att även om åldersviktning och geografisk viktning påverkade resultaten för mellanmännisklig tillit, var effekterna generellt sett små. I den här undersökningen valde vi att vikta materialet i förhållande till kön, åldern och den geografiska hemvisten (Mariehamn, landsbygd och skärgård).³

Variablerna i den här undersökningen testades mot bakgrundsvariablerna för statistiskt signifikanta gruppsskillnader. Som en indikation på en statistiskt säkerställd skillnad användes signifikansnivå $p < .01$. Signifikanta skillnader uppmärksammas i rapporteringen.

För att undersöka kopplingen mellan variablerna och mellanmännisklig tillit användes korrelationsanalys. Resultaten från korrelationsanalysen tolkades enligt följande:

$r = \pm 1$ maximalt samband

$r = \pm .9$ starkt samband

$r = \pm .7$ relativt starkt samband

$r = \pm .5$ medelmåttigt samband

$r = \pm .3$ svagt samband

$r = 0$ inget samband

Korrelationer som var lägre än $r = \pm .2$ rapporteras inte.

I de fall där det fanns signifikanta samband mellan variablerna och mellanmännisklig tillit ($r > .20$, $p < .01$) genomfördes tilläggsanalyser. Som tilläggsanalyser för kontinuerliga variabler användes ANOVA och kategoriska variabler analyserades med hjälp av korstabeller. Signifikanta resultat i förhållande till kön och ålder rapporteras i kapitel 3. *Grundläggande statistiska uppgifter*.

Multikollinearitet betyder att två eller flera oberoende variabler korrelerar med varandra i hög utsträckning, vilket i sin tur skapar en överlappande effekt på den beroende variabeln. Eftersom flera ekonomiska perspektiv ingick i testningen av Secure Flourish Index kontrollerades korrelationen mellan de två indikatorerna i delområdet ekonomisk trygghet (*Hur ofta oroar du dig för att kunna klara dina normala månatliga levnadskostnader?* och *Hur ofta oroar du dig för saker som säkerhet, mat eller bostad?*) i förhållande till bakgrundsvariablerna arbetslöshet och den egna ekonomiska situationen. Korrelationerna var svaga ($r \leq .30$).

² Åldersgrupper: 15–19 år, 20–29 år, 30–39 år, 40–49 år, 50–59 år, 60–69 år, 70+ år och 80–85 år.

Relativt detaljerade kategorier användes eftersom representativiteten i olika ålderskategorier skiljde sig markant åt.

³ Två av åldersgrupperna för män i skärgården aggregerades vid viktningen med den närmaste åldersgruppen på grund av litet antal svarande.

Effektstorleken beskriver styrkan i förhållandet mellan två variabler, det vill säga hur mycket av variansen i den beroende variabeln (t.ex. tillit) kan förklaras med hjälp av den oberoende variabeln (t.ex. kön). I socialpsykologiska undersökningar är effektstorlekarna mindre än till exempel i naturvetenskapliga undersökningar, eftersom mätinstrumenten, till exempel enkätfrågor om respondenternas subjektiva upplevelser, är mindre exakta jämfört med många naturvetenskapliga instrument. Signifikanta gruppskillnader rapporteras i den här undersökningen först och främst för att hjälpa läsaren att uppmärksamma relevanta resultat. Vid frågor som handlar om analyser, metoder eller övriga resultat i den här undersökningen, vänligen kontakta utredare Maria Viktorsson (maria.viktorsson@asub.ax) eller forskningschef Sanna Roos (sanna.roos@asub.ax).

3. Grundläggande statistiska uppgifter

Tabellen visar medeltalen och andelen (%) svarande för enkätfrågorna. Uppgifterna visas efter kön, åldersgruppen och totalt. Endast signifikanta resultat för gruppjämförelser rapporteras.

	Kvinnor	Män	16-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70 +	Total	Signifikans	Skala
Fråga 12											
Mellanmänsklig tillit	6,7	6,4	5,7	6,3	6,5	6,7	6,8	7,2	6,5	ålder: $F(5,564) = 5.69, p < .001$	0-10
Fråga 10											
nöjdhet med livet	7,3	7,2	7,0	6,9	7,1	7,1	7,7	7,6	7,2		0-10
(o)lycklig	6,9	6,9	6,2	6,7	6,9	7,1	7,3	7,1	6,9	ålder: $F(5,578) = 4.33, p < .001$	0-10
fysisk hälsa	6,7	7,1	6,7	6,8	7,0	7,1	7,0	6,9	6,9		0-10
psykisk hälsa	7,4	7,6	6,6	6,9	7,4	7,4	8,3	8,2	7,5	ålder: Welch $F(5,264) = 10.99, p < .001$	0-10
meningsfullt liv	7,5	7,3	6,8	7,0	7,4	7,6	7,9	7,7	7,4	ålder: $F(5,579) = 4.76, p < .001$	0-10
syftet i livet	7,5	7,4	6,6	7,2	7,5	7,7	8,0	7,8	7,5	ålder: $F(5,568) = 4.67, p < .001$	0-10
vänner och relationer	7,8	7,7	7,5	7,3	7,3	7,9	8,0	8,3	7,7	ålder: $F(5,576) = 4.39, p < .001$	0-10
tillfredsställ. relationer	7,4	7,0	6,7	6,7	6,9	7,4	7,4	8,0	7,2	ålder: Welch $F(5,266) = 4.65, p < .001$	0-10
agerar för gott	8,2	8,0	7,8	7,9	8,2	8,4	8,2	8,1	8,1		0-10
beredd att ge upp lycka	7,2	7,4	7,3	7,6	7,7	7,4	7,0	6,9	7,3		0-10
oro för kostnader	6,8	7,5	6,7	6,3	6,5	7,2	7,7	8,2	7,1	kön: $F(1,580) = 63.33, p = .005$; ålder: $F(5,576) = 6.85, p < .001$	0-10
oro för säkerhet etc.	7,5	7,7	7,6	7,2	6,9	7,6	7,6	8,5	7,6	ålder: $F(5,265) = 5.27, p < .001$	0-10
Fråga 11											
Regeringen på Åland	3,0	3,2	2,9	3,1	3,3	3,1	3,1	3,0	3,1		1-5
Polisen	1,9	2,0	2,0	2,1	2,0	1,8	1,9	2,0	2,0		1-5
Sjukvården	2,0	1,9	1,8	2,1	2,2	1,9	1,8	1,9	1,9		1-5
Det sociala trygghetssystemet	2,8	2,5	2,3	2,8	2,9	2,6	2,7	2,6	2,7	kön: $F(1,574) = 9.37, p = .002$; ålder: $F(5,570) = 4.26, p < .001$	1-5
Gränsbevakningen	2,0	2,0	2,1	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0	2,0		1-5
Lagtinget på Åland	2,9	3,1	2,8	3,1	3,1	2,9	3,0	2,8	3,0		1-5
Bankerna	2,3	2,4	2,1	2,6	2,6	2,3	2,4	2,2	2,4	ålder: $F(5,574) = 3.34, p = .006$	1-5
De fackliga organisationerna	2,7	2,9	2,3	3,0	3,0	2,8	2,9	3,0	2,8	ålder: $F(5,561) = 7.61, p < .001$	1-5
Tidningarna (i allmänhet)	2,6	2,8	2,5	2,8	3,0	2,8	2,6	2,6	2,7	ålder: $F(5,575) = 3.14, p = .008$	1-5
Radio och tv (i allmänhet)	2,7	2,8	2,6	3,0	2,9	2,6	2,6	2,6	2,7	ålder: $F(5,574) = 3.43, p = .005$	1-5
Utbildningssystemet	2,2	2,3	2,2	2,4	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3		1-5
Internationella storföretag	2,9	2,9	2,7	2,9	3,1	3,0	3,0	3,0	2,9		1-5
Företag verksamma på Åland	2,4	2,4	2,2	2,4	2,5	2,4	2,5	2,4	2,4		1-5
Religiösa samfund	3,2	3,6	3,3	3,5	3,5	3,4	3,3	3,1	3,4	kön: Welch $F(1,564) = 17.29, p < .001$	1-5
Domstolarna	2,4	2,4	2,3	2,4	2,5	2,2	2,3	2,3	2,4		1-5
Kommunala beslutsfattare	3,0	3,1	2,8	3,1	3,4	3,1	3,1	2,9	3,0	ålder: $F(5,265) = 5.27, p < .001$	1-5
De politiska partierna	3,2	3,4	2,9	3,6	3,4	3,4	3,3	3,3	3,3	kön: Welch $F(1,568) = 7.23, p = .007$; ålder: $F(5,267) = 6.41, p < .001$	1-5
Miljöorganisationer	2,8	3,2	2,7	3,3	3,0	3,1	3,0	3,0	3,0	kön: Welch $F(1,538) = 29.09, p < .001$	1-5
Humanitära organisationer	2,5	2,7	2,5	2,8	2,7	2,6	2,5	2,7	2,6		1-5
Försvarsmakten i Finland	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9		1-5
Finlands regering	2,2	2,3	2,0	2,2	2,1	2,3	2,3	2,3	2,2		1-5
EU	2,6	3,0	2,4	3,1	2,9	2,9	2,7	2,7	2,8	kön: Welch $F(1,528) = 16.74, p < .001$; ålder: Welch $F(5,263) = 4.40, p < .001$	1-5
NATO	2,5	2,4	2,3	2,6	2,6	2,4	2,4	2,4	2,4		1-5
FN	2,5	2,7	2,3	2,7	2,6	2,6	2,6	2,7	2,6	kön: Welch $F(1,539) = 11.39, p < .001$	1-5
Fråga 13											
hushålls- och trädgårdsarbete	78,6 %	74,7 %	83,5 %	78,1 %	70,1 %	73,6 %	72,8 %	81,4 %	76,7 %		"ja"
sjuk och sängliggande	90,0 %	83,5 %	96,3 %	88,1 %	82,0 %	80,9 %	87,4 %	86,2 %	86,7 %		"ja"
ledsen eller deprimerad	90,1 %	73,2 %	84,4 %	86,7 %	73,3 %	80,7 %	78,2 %	86,3 %	81,7 %	$\chi^2(\text{kön}) = 27.34, p < .001$	"ja"
råd vid familjeproblem	82,7 %	64,1 %	74,1 %	85,1 %	67,8 %	70,4 %	70,0 %	73,6 %	73,5 %	$\chi^2(\text{kön}) = 24.75, p < .001$	"ja"
sällskap till en fest eller liknande	86,6 %	78,0 %	88,9 %	85,1 %	77,9 %	80,5 %	81,1 %	80,5 %	82,3 %	$\chi^2(\text{kön}) = 7.20, p = .007$	"ja"

Källa: ÅSUB

Bilaga 3. Landskoder till Figur 18

Belgium	BE	Lithuania	LT
Bulgaria	BG	Luxembourg	LU
Czechia	CZ	Hungary	HU
Denmark	DK	Malta	MT
Germany	DE	Netherlands	NL
Estonia	EE	Austria	AT
Ireland	IE	Poland	PL
Greece	EL	Portugal	PT
Spain	ES	Romania	RO
France	EN	Slovenia	SI
Croatia	HR	Slovakia	SK
Italy	IT	Finland	FI
Republic of Cyprus*	CY*	Sweden	SE
Latvia	LV		
European Union - weighted average for the 27 Member States of the European Union			EU27

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en oberoende institution vars främsta uppgifter är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva forskning och utredningsverksamhet. ÅSUB producerar aktuell statistik inom ett stort antal områden. Inom forskningen och utredningsverksamheten är det samhällsekonomiska området centralt men verksamheten omfattar även många andra relevanta samhällsfrågor.

All statistik, alla rapporter och annat kunskapsunderlag publiceras på ÅSUB:s webbplats www.asub.ax.

Tel. +358 18 25490
info@asub.ax | www.asub.ax
PB 1187 | AX-22 111 Mariehamn